

OPTIMIZAM

VOĐIC KROZ GEJ SRBIJU

Jun 2011. / Broj 1 / Godina 1 / Specijalno izdanje / Besplatni primerak

ŠTA SVAKOŽEŠ U SRBIJI KAD SI GAY

MARKO KARADŽIĆ
Država mora da
sankcioniše nasilje

GORAN MILETIĆ
Zaštita od diskrimi-
nacije u Srbiji

NEVENA PETRUŠIĆ
Poverenica za zaštitu
ravnopravnosti

BORIS MILIĆEVIĆ
Ako ste najbolji ljudi će
morati da vas prihvate

EZEREX®

Osnovna metabolička podrška seksualnoj aktivnosti muškaraca sa erektilnom disfunkcijom različitog uzroka

Ezerex deluje tako što:

- štiti endotel od štetnog dejstva slobodnih radikala
- obnavlja integritet endotela i njegovu funkciju
- pospešuje dotok krvi u krvne sudove
- omogućava relaksaciju glatkih mišića ćelija krvnih sudova penisa
- odlično se podnosi

za kvalitetan život muškarca

Za erekciju je ključna dobra prokrvljenost, dobro opuštanje glatkih mišićnih ćelija i očuvanost endotela ćelija koje pokrivaju unutrašnjost krvnog suda penisa. Ezerex® kao snažan zaštitnik endotela preporučuje se svim muškarcima sa erektilnom disfunkcijom (ED), a naročito u slučajevima gde su prisutni faktori rizika: dijabetes, povišen krvni pritisak, ateroskleroza, dislipidemije, starenje, stres, neadekvatna ishrana, zagađenje životne sredine...

PROXANA™

ZA OČUVANJE I OPORAVAK
KVALITETNE FUNKCIJE PROSTATE

Proxana poboljšava zdravlje prostate i jača antioksidativnu odbranu tkiva prostate i celog organizma. Smanjuje rizik od mogućeg nastanka karcinoma prostate.

PROXANA® sadrži:

LIKOPEN je karotenoid normalno prisutan u paradajzu i drugom povrću. On pomaže u održavanju zdrave funkcije prostate i smanjuje oksidativna oštećenja ćelija i tkiva prostate.

EKSTRAKT ZELENOG ČAJA Epigallocatehin galat je jedan od najvažnijih sastojaka zelenog čaja. On pomaže u jačanju odbrane organizma od oksidativnih oštećenja od strane slobodnih radikala i smanjuje propadanje ćelija zbog oksidativnog štetnog uticaja.

EKSTRAKT NARA Elagična kiselina

je polifenol koji se nalazi prirodno u voću, pre svega u naru. Ima veoma jako antioksidativno dejstvo i štiti organizam od slobodnih radikala.

Selen i cink su minerali neophodni za zaštitu ćelija koju ostvaruju eliminacijom slobodnih radikala.

PROXANA™ može pomoći kod:

- benigne hiperplazije
- hroničnog prostatitisa
- akutnog ili hroničnog bakterijskog prostatitisa

Nutri-Mag

kapsule

Sprečava formiranje i rast kristala Ca oksalata i Ca fosfata koji čine najčešću formu kamena u bubrezima i mokraćnim kanalima

■ Magnezijum sprečava agregaciju (slepljivanje) kalcijum oksalatnih i rast kalcijum fosfatnih kristala. 70% kalcijuma u mokraći može se isključiti iz procesa kristalizacije korišćenjem Nutri-Maga.

■ Magnezijum se u urinu vezuje za oksalate stvarajući rastvorljiv kompleks i snižava stepen zasićenosti urina oksalatom.

■ Citrat se u urinu vezuje za kalcijum, bitno smanjujući zasićenost urina što je prava prevencija kalkuloze.

■ Dovodi do povećanja pH urina što nepovoljno utiče na soli mokraćne kiseline.

Uvoznik i distributer:

vida pharm

Nebojšina 53, 11000 Beograd
telefon/fax: 011 2430 553
mob.: 063 880 72 70
vidaph@drenik.net
www.vidapharm.co.rs

SADRŽAJ

- 5 MARKO KARADŽIĆ
Država mora da sankcioniše
nasilje
- 6 VLADA T.
Zašto je (još uvek) dobro
biti gej u Srbiji
- 8 BORIS MILIĆEVIĆ
Ako ste najbolji ljudi će morati
da vas prihvate
- 10 Šta sve možeš u Srbiji
kad si biseksualac
- 11 Šta sve možeš u Srbiji
kad si lezbijka
- 12 Šta sve možeš u Vojvodini
kad si gay
- 13 Šta sve možeš u vojsci
kad si gay
- 15 Šta sve možeš u Srbiji
kad si HIV+
- 17 GORAN MILETIĆ
Zaštita od diskriminacije u Srbiji
- 20 Ne vidim prsten na ovoj ruci
- 22 NEBOJŠA PEKAS
Osamnaest godina
u dobru i u zlu
- 24 KATARINA VARGAS
Sigurne i srećne u Londonu
- 26 MARKO PAVLOVIĆ
Moja suprug i ja razmišljamo
o životu u Srbiji

- 28 Gej venčanje u vazduhu
- 30 Put do gej braka vodi
preko dva strejt
- 31 Beneficije koje život znače
- 31 BOBAN I ADAM
Brak koji Srbija ne priznaje
- 34 LGBT roditelji u Srbiji
- 35 Želite da budete roditelji?
- 36 Priroda je lepa zato
što je šarenolika
- 39 Davanje krvi, doniranje organa
i gej muškarci
- 40 NEVENA PETRUŠIĆ
Poverenica za zaštitu
ravnopravnosti
- 43 Zaštitnik građana -
Ombudsman
- 46 Gej-lezbejska dijaspora
se vraća kući
- 47 Zaštita od diskriminacije
na radu
- 47 Tražiti azil u inostranstvu
- 48 Adresar LGBT aktivizma
- 56 Sex & dating
- 58 Izlasci i zabava
- 62 LGBT mediji

Izdavač:

Gej lezbejski info centar

Glavni i odgovorni urednik:

Predrag M. Azdejković

Grafička produkcija:

Rabbit and Rabbit design

Dizajn naslovne strane:

Predrag M. Azdejković

Lektura: Jelena Gall, Emilija Novaković

Saradnici:

Jelena Ajdarević, Vlada T, Milan A, Boris Milankov, Aleksandra Velemir-Despotović, M.K, Đurica Stankov, Aleksandar B.

Zahvaljujemo se:

Borisl Milićeviću, Goranu Miletiću, Marku Karadžiću, Miljani Grbić, Nebojši Pekasu, Katarini Vargas, Marku Pavloviću, Bobanu Stojanoviću, Mihajlu Čolaku, Neveni Petrušić, kabinetu Zaštitnika građana, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu odbrane, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu, Komitetu pravika za ljudska prava

Web: www.gayecho.com

E-mail: gayecho@gmail.com

Štampa: Standard 2

Podrška:

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

REČ UREDNIKA

Mnogi, kada su čuli kako će se zvati ovaj vodič, mahom su odgovarali da se ne može ništa, što je pokazatelj da srpska LGBT populacija pati od pesimizma i manjka samopouzdanja. Zato je cilj ovog vodiča da, koliko je god to moguće u Srbiji, ulije optimizam i pokazuje da nije baš sve tako crno. Jeste situacija loša, ali nije beznadežna.

Kao aktivista za LGBT prava često se osećam beznadežno, frustrirano i besno, jer se situacija jako sporo menja, a vreme brzo prolazi, ali, uprkos tome, ne želim sebi da dozvolim taj luksuz da odustanem od aktivističke borbe.

Mnogi smatraju da će poboljšanje LGBT prava doći samo od sebe, jer će Evropska unija vremenom naterati Srbiju da ih poštuje, tako da se ne treba aktivistički zalagati, već zauzeti mesto u prvom redu i čekati da ta prava sama dođu. Nažalost, to su samo lepe bajke, jer sve dok mi kao LGBT zajednica ne zasućemo rukave i ne počnemo da zahtevamo svoja prava, situacija se neće dovoljno brzo promeniti da u njima uživamo. Često čujemo da je veličina bitna, što se može primeniti i na aktivizam. Veličina LGBT populacije je bitna, što veći broj ljudi na LGBT dešavanjima menja utisak o populaciji i uru-

šava predrasudu da u Srbiji gej osoba skoro i da nema. Što je populacija vidljivija i moćnija to je poštovanija i relevantnija u pogledu poboljšanja položaja i prava. Američka LGBT populacija je prepoznata kao veliko i bogato tržište, LGBT populacija u Evropi je takođe velika i aktivna, dok LGBT populacija na Kubi ima moćnu prijateljicu u vidu predsednikove ćerke, što sve utiče na proces i brzinu poboljšanja LGBT prava.

Ovaj vodič će vam pokazati koja sve prava LGBT populacija u Srbiji ima, a koja tek treba da ostvari. Pred nama je dug i težak put, jer ima zaista puno posla. Mislim da smo skoro na pola puta do pune ravnopravnosti. Ali, da bismo to ostvarili, potrebna je mnogo veća uključenost pripadnika LGBT populacije u aktivistički proces. Razumem da su mnogi ljudi uplašeni, ali taj strah se mora kad-tad prevazići.

Gej aktivizam sagledavam kao ekstremni sport, može biti opasno, mnogi neće razumeti čemu to služi, imaće predrasude i pokušavati da vas odvrate od svega toga, ali može da bude jako zabavno, puno adrenalina, a uspeh vam donosi osećaj ispunjenosti i sreće. Zato počni da treniraš.

PREDRAG AZDEJKOVIĆ, UREDNIK

Marko Karadžić: Država mora da sankcioniše nasilje

Da li će ukidanje Ministarstva za ljudska i manjinska prava imati pozitivan ili negativan uticaj na položaj LGBT populacije u Srbiji i uopšte ljudskih prava?

Iskren da budem, ne znam. Mislim da ova vlada nije zainteresovana da se na iskren način bavi problematikom ljudskih prava, pa samim tim ni LGBT pravima. Uradili su ono našta su bili primorani da bi mogli da napišu izveštaje, a sve ostalo će izbegavati, jer im, posebno sada pred izbore, nije potrebno talasanje. Ministarstvo, kakvo je bilo, bolje da ga nema.

Kako ti se čini odnos srpskih političkih partija po pitanju LGBT prava?

Pa zavisi o kojoj stranci pričamo. Ima onih koji su otvoreno protiv, kao što su SRS, NS, DSS, JS, onda one kao DS i SPS koje bi da budu evropske i tolerantne, ali im je samo forma bitna dok suštine nema, do onih kao LDP koja je uvek podržavala jednakost i toleranciju i koja ne posmatra čoveka po tome koje je seksualne orijentacije ili nacionalnosti ili bilo kog drugog ličnog svojstva.

Koliko je LGBT populacija stradala jer se našla u sredini između dve političke vatre?

Sve, pa i ovaj deo populacije strada, jer kod nas skoro da nema profesionalnog i odgovornog ponašanja, već se sve svodi na jeftine lične odnose koji veoma često zanemaruju opšte interese pa i sam zakon.

Da li je u Srbiji moguće ostvariti LGBT prava bez pritiska Evropske unije?

Srpska politička scena kakva jeste, bez spoljnih pritisaka, ne bi nas nigde odvela. Ovde vlada kukavička politika kojom se nasilje i diskriminacija ne mogu odstraniti sa liste prihvatljivih pojava.

Da li je podrška LGBT pravima pojedinih političkih činilaca iskrena ili samo proevropska kalkulacija?

Sve je u politici kalkulacija, pa i ovo. Bilo bi dobro da su svesni da je poštovanje svih ljudskih prava neophodno, pa da počnu da kalkulišu na taj način, međutim, ono što većinu političkih partija vodi u kalkulaciji, jeste njihovo neznanje i predrasude pa otuda ovako loša politika.

Šta država treba da učini po pitanju LGBT prava?

Sve što je inače potrebno za zdravo demokratsko društvo. Da sankcionišu one koji nasiljem i diskriminacijom ugrožavaju LGBT osobe, da promeni sistem obrazovanja, da jasno definiše ciljeve i adekvatno ih promoviše, da jasno i glasno osude u svakom slučaju diskriminaciju i nasilje, da napokon omoguće nezavisno i profesionalno funkcionisanje institucija koje treba da štite prava.

Šta LGBT organizacije treba da učine po pitanju LGBT prava?

Prvenstveno da se bave svojim poslom, a ne jeftinom politikom koja veoma često stavlja lične interese pojedinaca ispred posla koji su sebi postavili kao cilj.

obeshrabrujućim prilikama. Ova priča morala bi da ovekoveči sve poznate i nepoznate, strejtirane i manje strejtirane tetke, ženski identifikovane žene-lezbejke, X-dive što su ostavile život pored šipke, trandže u poliesteru i kreatorke visoke mode, zaraćene aktivističke vedete i NVO kraljice, kratko ošišane dečake iz bloka i iste takve devojke, časne starine iz kruzinga, intelektualno-salonski creme de la creme Beograda i fizikalce koji svima lome srca, opskurne ekstra-zak-ekstra-A-za-A-a-ne-fem harateljke četova i Romeo profila, neustrašive performerke? lezbejskih skečeva i profesionalne reketaše fondacija i projekata, namrgodene, ortodoksne stare labrisice i nove što su all-inclusive, zanosne mišićave momke pod treperavim klupskim svetlom i raspomamljene, ruke-u-vis obožavateljke Cece, Jecine torbice i impersonatorke Seke, stidljive omladince koji kradu prvi stisak ruke u budžaku nekog ofucanog kafea i prekaljene veterane mračnog i fascinatnog podzemlja nasumičnog seksa i instant-zadovoljenja, anonimne i brendirane, poražene i

VLADA T.

Zašto je (još uvek) dobro biti gej u Srbiji

Promena počinje onog trenutka kada se u promenu poveruje.

Kao svojevremeno prvi kolumnista prvog internet sajta u Srbiji posvećenog gej zajednici, Gay-Serbia.com, u vremenu kada je internet još bio novotarija, gej zajednica sasvim imaginarna ideja ekscentričnih aktivista, a polit-korektna i „inkluzivna“ skraćenice LGBTQXYZ tek čekale sledeću deceniju da se zavrtu u projektnim predlozima i grantovima, imao sam tu čast i privilegiju (nikada nisam ni pomislio da je nešto manje grandiozno) da iz prve ruke budem svedok, protagonista i konačno ugledni plemenski starac i istoričar jedne permanente (r)evolucije gej života, nes(a)vršene sage i tele-novele o grabljenju mrvica slobode i hrabrosti za sve te anonimne i autovane, aktivističke i defetističke, pinkovane, urbanoidne i ine pedere, lezbače i trandže koja evo traje već skoro 20 godina. Kao i svaka epopeja, dovoljno zanimljiva da se njene pobeđe, blistavi časovi i skandalozni promašaji evociraju pored logorske vatre, u ekskluzivnom prestoničkom salonu ili kakvoj proto-mrak sobi (darkroom, taj pelcer gej seks-kulture koji nikako da se primi na ovom podneblju), priča o promenama, odrastanju i emancipaciji gej ljudi u Srbiji je narativ o velikim očekivanjima, potrazi za izgubljenim vremenom i prilikama, ali i sasvim sapuničasta, beskrajno kemp-zabavna zbirka anegdota o preživljavanju i snalaženju pod najnepovoljnijim i za svakog

Razlog za optimizam, dakle, nije u pretpostavljenom očekivanju svetlije budućnosti, već u svakodnevnim znacima što stoje na putu ka njom.

nestale, blistave i prisutne, sve njih i mnoge druge, junake i heroine neopевane, nevidljive bitke da se preživi – i napreduje – u Srbiji, koja može biti sve, samo ne majka i zaštitnica. Ako bih želeo da parafraziram spisateljicu Slavenku Drakulić, napisao bih priručnik „Kako smo (kao gej) preživeli stanje života u Srbiji i čak se smejali“ za sve neupućene i dobronamerne

posmatrača kojima nikako nije jasno zašto postoji toliko razloga za optimizam u zemlji čiji građani, a svakako ne manje i građanke, svake godine na pomen Parade ponosa u stanju moralne panike kontempliraju o „bolesnima i perverzima“ i kao čestiti porodični ljudi zaklanjaju sopstvenu decu od ovog prizora transparentima sa vrlo grafičkim i nedvosmislenim prikazom dvojice muškaraca u aktu kopulacije (da su našoj generaciji bila dostupna tako očita pokazna učila, mnogo bismo lakše savladali bukvar pederaja). Raz-

Biti gej danas u Srbiji nije kletva niti loša karma, ali inicijativa za promenu, na kraju krajeva, uvek je na individualnom planu.

log za optimizam, dakle, nije u pretpostavljenom očekivanju svetlije budućnosti, već u svakodnevnim znacima što stoje na putu ka njoj. Davno smo prošli fazu „radionica za osnaživanje“ i anonimnih saopštenja za medije. Gej ljudi u očima javnosti danas imaju imena, lica, a poneki i partijske karijere. Umesto monopola jednog kluba, danas uživamo u kompetitivnoj ponudi muzičkih ukusa (premda je možda jedino Ceca večna?), policija nas čuva i pazi više nego ustavni poredak i teritorijalni integritet, predsednik prima na kanebe, poverenica za zaštitu ravnopravnosti deli packe mitropolitu, a naši i „naši“ se povlače po sudovima. Mi danas fejsbukujemo, romejišemo, četamo, crtamo, pišemo, pravimo foto-montaže i gostujemo kod Ivana Ivanovića na „Prvoj srpskoj“, nalazimo se eksplicitno pomenuti u nekoliko zakona i još samo čekamo to famozno izjednačavanje statusa raznogolnih i istopolnih bračnih i vanbračnih zajednica, pa da kolektivno doživimo gej apoteozu (teško je dovoljno naglasiti koliko je ovo poslednje važno, jer se ravnopravnost ne ostvaruje parolama, već novcem i zakonskim priznanjem suštinski banalnih, ali za kućni budžet vitalnih realnosti života udvoje). I još nešto – sada je u klubu Pleasure, inače glavnom ovosezonskom okupljalištu, koje, uzgred budi rečeno, nastavlja časnu tradiciju pomanjkanja kreativnosti kada je u pitanju nadevanje imena za gej klabinig (cenim da je vrh kreativnosti bila „Farma“ devedesetih koja je tako proročki najavila potonje fenomene), sasvim već prihvatljivo i uobičajeno skidati majice i otkrivati impozantno oblikovana poprsja, kao ubedljive dokaze časova i para spucanih u teretani, na očigled i očijuk svima. Istina je, polako i ne uvek spretno, postajemo kao sav ostali svet, dizajnirani, utegnuti i savršeno klonirani prema najstrožem

standardu i diktatu gej estetike, možda banalniji, dosadniji, ali svakako bliži zajednici sa sličnim težnjama i snovima. Takav je oblik stvari koji će doći, neumitna evolucija koja talasa čak i najustajalije čoškove Srbije, marš miliona ka nekakvoj kulminaciji istorije u kojoj će gej zajednica odjednom prepoznati svoje mesto pod zubatim suncem inače inatne i promenama nesklone zemlje. Taj trenutak još je zasigurno mnogo razgolićenih prsa i političkih inicijativa ispred nas i teško da će ikada biti potpun, no, da li je ikada postojao savršeni tajming? „Proleće je, a ja živim u Srbiji“ – sažeti je iskaz decenijske teskobe i lamenta nad nedostatkom bilo kakve promene, ali to ne mora nužno biti zapečaćeno i nepromenljivo stanje stvari, a svakako nije razlog za očajavanje. Pa, mislili smo da nikada nećemo izaći iz

konkretnog i figurativnog podzemlja mitološkog kluba X sa kraja devedesetih, a evo dođosmo do Andrićevog venca. Biti gej danas u Srbiji nije kletva niti loša karma, ali inicijativa za promenu, na kraju krajeva, uvek je na individualnom planu. Promena počinje onog trenutka kada se u promenu poveruje.

BORIS MILIĆEVIĆ

Ako ste najbolji, ljudi će morati da vas prihvate

Moja poruka za gejeve u Srbiji je da drže do sebe i da budu najbolji u onome što jesu.

Devedesetih, kad sam bio mlad gej u Srbiji, bilo je vrlo teško biti bilo šta što bi ugrožavalo mit o Srbinu kao ratniku i muškarčini. Društvo je bilo nasilno i gejevi su izuzetno teško bili prihvatani i nisu bili nikako dobrodošli.

Generacija koja je imala dvadesetak godina, devedesetih je živela u velikom strahu od nasilja. Oni su naučeni da žive krajnje povučeno i zato je u gej zajednici i dalje nevidljiva starija generacija.

Sledeća je generacija koja se emancipovala zadnjih pet-šest godina, kroz izlasku na „gej sceni“, političkim radom ili na neki drugi način. Oni su slobodniji i mnogo jače se bore za svoj identitet, što je jako bitno jer će upravo oni doneti prave promene u Srbiji.

Vremenom će se situacija normalizovati. Doći ćemo u situaciju da neće biti bitno da li je neko gej ili nije. Zapadna civilizacija je vrlo svesna zašto mora da „plati dug“, iskazivanjem jednog velikog poštovanja prema gej osobama, zato što je preko dve hiljade godina vršila diskriminaciju i nasilje, i borila se protiv homoseksualaca. Zato je trenutno bitno da se podrži „gay issue“.

Nikad nisam razmišljao o tome da li sam uspešan ili ne. Lični uspeh nije mi bio primarni motiv u radu. Bitnije mi je da kad pogledam sa strane vidim da se stvari menjaju, tad osetim lični uspeh. Kada drugi govore o meni, kad mi daju na značaju, posvećuju pažnju tome šta radim, meni to pokazuje koliko sam uspešan i uticajan.

Gej političari u Srbiji još uvek često izazivaju otpor i svi se bave time što si gej. Kada si gej političar u Americi ili Holandiji, svi se bave time kakav si političar, koje politike vodiš, da li si korumpiran i slično.

Glavna razlika između gej političara i gej aktiviste je što prvi mora da pravi kompromise, ne može da ide odmah do kraja, mora korak po korak da menja stvari. Aktivisti, sa druge strane imaju luksuz da ne odgovaraju nikome osim sebi i svojim organizacijama.

To im omogućava da budu oštrij, da imaju jači nastup.

Kao političar prvo planiram da u okviru SPS-a razbijem

zid između civilnog društva i partije. Mislim da je partija čiji sam član vrlo bitna za budućnost Srbije i da upravo ona može da bude ta odlučujuća stranka u našem putu ka civilizovanom društvu u kakvom želimo da budemo. Ova stranka neguje moderne i evropske vrednosti i upravo sebi dajem zadatak da ovu poruku prenesem nekim nevladinim organizacijama koji je i dalje vide kroz vizir devedesetih, da ih približim SPS-u i da ih „spojim“, a posle možemo zajedno da menjamo mnoge stvari u Srbiji.

Uključivanjem mene u Glavni odbor, SPS je učinio vrlo hrabar potez. Uključivanje u politiku autovanog geja je iskorak, ne samo za SPS kao partiju, već za celu političku scenu u Srbiji.

Ovaj čin pokazuje i koliko se Srbija promenila. Gej osoba u Srbiji i dalje može da se oseća uplašeno i da razmišlja kako će neko bez ikakvog razloga da je na-

padne. Kvalitativna promena je upravo u tome što je u slučaju nasilja država spremna da reaguje u interesu žrtve nasilja. Potrebno je naći kanal komunikacije između žrtve nasilja i državnih organa, treba razviti međusobno poverenje.

Uključivanje u politiku autovanog geja je iskorak, ne samo za SPS kao partiju, već za celu političku scenu u Srbiji.

Sa gej žurkama sam krenuo 2003. godine, kada je nas petnaestak imalo ideju da organizujemo Pride u Beogradu. Naravno, to se „raspalo“ na jedan (ne)slavan način, svi smo se isposvađali i pokačili. Na samom početku tog procesa smo počeli da organizujemo queer žurke, kao vid promocije organizacije. U momentu kada smo se svi razišli, od svega toga ostale su samo žurke. Nisam hteo da izgubim mogućnost da se ljudi okupljaju, pogotovo za to vreme, uz kvalitetnu muziku i stvarno sjajan provod. Sve je krenulo od pokušaja, na prvoj žurci smo očekivali 150 ljudi, poja-

vilo se skoro 400. Vremenom je sve raslo, trudili smo se da to budu što kvalitetniji izvođači, klubovi, kvalitetniji programi. Sada smo etablirana queer event organizacija ne samo u Srbiji, već i u regionu. Ove godine imaćemo stejdž na Exitu sva četiri dana, imali smo festival u svojoj organizaciji, IDAHO week, koji od ove godine postaje tradicija, delili smo nagrade najuspešnijim umetnicima i borcima za LGBT prava u Srbiji.

Razlika u odnosu na druge organizatore je u tome što smo prvi i zato smo uvek makar jedan korak ispred drugih. Taj raskorak od šest meseci do godinu dana se uvek vidi. Bukvalno zato što smo prvi, ljudi uče od nas. Odlično je što se pojavljuje još ovakvih organizacija, Beogradu treba 50 gej klubova i kafića, ako može u Pragu, što ne bi moglo i u Beogradu.

Moja poruka za gejeve u Srbiji je da drže do sebe i da budu najbolji u onome što jesu. Da se trude da pokažu svoje pozitivne karakteristike i ako su najbolji, ljudi će morati da ih prihvate. Sudbina nas gejeva i lezbejki je da se potrudimo da budemo bolji od najboljih, kako bi oni koji nas ne prihvataju bili primorani da kažu „Dobro, ovaj čovek vredi.“

Turistička agencija

LeTrip

T: +381 11 30 39 220, 30 39 221, www.letrip.rs, info@letrip.rs

Milan A.

Šta sve možeš u Srbiji kad si biseksualac

Bila je to kišna noć. Mračna, bez zvezda na nebu, ali zato prožeta najhladnijim vetrom, koji je sa suptilnošću varvarskih hordi sa severa, prodirao u sve pore bića.

I ta noć u mom životu traje već desetak godina.

Ušukan Srbijom i, što je još lepše, okružen Srbima zabavljenih pravednim ratovima protiv nepravednih, uživao sam u opelima turbo-top muzike pop zvezda, dok sam mirisao kite cveća zla.

U pauzama između samoubilačkih raspoloženja i maštarija o umetničkim skokovima s Brankovog mosta, običavao sam da surfujem netom u potrazi za nečim što i inače malo veseliji tinejdžeri traže na mreži.

Da bih vas naveo na pravi trag, suptilno ću da napomenem da je druga stvar koju sam u životu otkucio na Google-u bila „GAY TEEN“ - rezultat želje za samospoznajom.

Veoma brzo sam došao do nekog foruma na kome se raspravljalo o biseksualnosti. I, depresijom pojačanom pažnjom za takve stvari, primetio sam izraz „...pakao biseksualnosti...“, koji mi se momentalno urezao u svest.

Prvo što mi je palo na pamet jeste da baš nemam sreće. Biti gej u Srbiji je dovoljno tragično, toliko da se čovek oseća kao da obučen u uske helanke razgovara sa lobanjom, a biti biseks je, znači, pakao pederizma.

To mi je bila misao „na prvu loptu“.

Ali kasnije, kada sam taj izraz, taj „pakao biseksualnosti“, suočavao sa životom kojim sam živio, došlo je do sukoba.

Kao što zakoni tapkaju za životom, tako je i taj „pakao biseksualnosti“ tapkao za mojim životom. Na drugom putu i u suprotnom smeru, takođe.

Oslobođen toga da partnere biram po polnoj pripadnosti mogao

sam da se usredsredim na ono što je stvarno važno (vi romantični ovo čitajte kao „dobru dušu, a vi ostali kao „dobro dupe“), sa bukvatno dupliranim šansama u uspeh u odnosu na druge.

Koliko je već homoseksualaca žalilo zašto je neko strejt, kada je tako dobar frajer. Ili, obrnuto, koliko je strejt curica, a naročito njihovih mama, žalilo zbog toga što neki „...veoma pristojan, fin i vaspitan momak, ne obraća pažnju na našu Melaniju.“

U mom „paklu biseksualnosti“ toga nije bilo. Barem sa moje strane. Ni jedna mamica ili tetkica nije žalila zbog mene i moje polne „(ne)opredeljenosti“.

I uživao sam u tome.

Povremeno mi neko od veseljaka prebaci da sam ja u stvari gej koji neće da se „samokompromituje“, da prizna sam sebi, pre svega, tu činjenicu, već se kukavički krije iza zidina biseksualizma.

Sa druge strane, pravaši gundaju (žale se, ljubomorišu, šta li već) da sam licemeran jer sam „neopredeljen“ i da „mešam pića“ da bih uživao u slastima i mastima oba, a sve pod parolom da „Ne može sve!“.

Previše mi je lepo gore u obla-

Ja sam ono slovo koje stoji u zlatnoj sredini LGBT pokreta i tu mi je savršeno dobro.

cima mog „pakla biseksualnosti“ da bih mogao da uradim nešto više od toga da se osmehnem na ove (ne)dobronamerne kritike i prebacivanja.

Ne, nisam gej.

Ne, nisam strejt.

Ja sam ono slovo koje poslednje stoji u LGBT pokretu i tu mi je savršeno dobro.

I da, mogu sve!

Na pitanje šta sve možeš u Srbiji kad si lezbejka možeš se odgovoriti jednom jedinom rečju... ali je možda bolje da elaboriram.

U državi Srbiji kao lezbejka možeš da budeš ismejana, izložena poruzi, diskriminisana i fizički maltretirana ako se javno deklarišeš. Sve navedeno može da se desi i ako nekome ličiš na lezbejku, zato što imaš kratku kosu ili se ne oblačiš u skladu sa onim što društvo podrazumeva pod ženskim.

Ako si napolju, sa svojom curom, i malo ste prisnije jedna sa drugom, to je dovoljno da se posumnja da među vama ima nečeg više od prijateljstva i da vam se desi nešto od gore navedenog. U tim trenucima najbolje što možete da očekujete jeste da će vas okolina začuđeno gledati. Ako nemate sreće, očekujte komentare, pogrдне nazive ili fizičke nastaje.

Verujte mi, Srпкиnje su najlepše žene na kugli zemaljskoj, a Srbija...

Možete svojoj porodici reći da ste lezbejka, ali je pitanje šta vas posle toga čeka – da li ćete dalje da živite uz parolu „ne pitaj, ne pričaj, pravimo se ljudi“, ili će vas roditelji i rođaci maltretirati, kao što se dešavalo, ili će vam čitava porodica okrenuti leđa i izbaciti vas na ulicu, ili ćete

Jelena Ajdarević

Šta sve možeš u Srbiji kad si lezbejka

možda biti od retkih srećnica koje će porodice prihvatiti takve kakve ste.

Kao aktivistkinja, sasvim je moguće da ćete biti odbačeni kao crna ovca LGBT aktivizma, ako pokušate da radite iskreno, neiskvareno, pošteno, od srca, ne zabađajući nikome nož u leđa, pokušavajući da se umrežite i ostvarite saradnju sa ostalim organizacijama i aktivistima, a sve u cilju nekog pozitivnog pomaka cele LGBT populacije.

Ali, kao lezbejka u Srbiji uvek možeš, ljubičanstveno ružičanstveno, da odmeravaš sjajne cure i žene, dok ispijaš kafu sa svojim prijateljicama lezbejkama, ili preslatkim drugovima pederima zbog kojih ti ipak mnogi, mnogi zavide, ili pak sa super strejt drugovima koji te nimalo ne vide kao pretnju već kao sjajnog druga i koji te podržavaju zbog toga što si hrabra, otvorena, iskrena u vezi sa onim što si, a što se jako poštuje. To treba da shvate svi i da zajedno sa tobom, cirkajući kraći sa mlekom uz šeretski osmeh, prate pogledom srpske boginje!

Verujte mi, to ne bih menjala ni za šta na svetu, jer Srпкиnje su najlepše devojke/žene na kugli zemaljskoj, a Srbija... Nijedna druga zemlja ne može ponuditi lepote koje Srbija u svojim nedrima nosi i slobodu i velikodušnost koji su još uvek njeni zaštitni znaci. Prema tome, dajte da se ne mrzimo i dajte da prevaziđemo sva nerazumevanja koja među svima nama postoje, dajte da učinimo Srbiju još lepšom no što je do sada bila!

Boris Milankov, Aleksandra Velemir-Despotović

Šta sve možeš u Vojvodini kad si gay

Posmatrajući geopolitičku situaciju Vojvodine, multietničku sredinu koja je karakteriše, specifičnost mentaliteta ljudi u njoj, pozicioniranje urbanih celina, kako većih gradova, tako i sasvim malih, zabačenih, ali gusto naseljenih mesta, odnosno sela, očekivani položaj gej populacije se znatno razlikuje od realne.

Osim u Novom Sadu, koji je jedini veliki grad u Vojvodini, jedini koji ima karakteristike koje su podnošljive za gej populaciju i po tome se ne razlikuje mnogo u odnosu na ostale velike gradove (gde svako „gleda svoja posla“), u ostalim mestima situacija je sasvim drugačija, što je ispod očekivanja za Vojvodinu, gde je društvena svest, navodno, na zadovoljavajućem nivou.

Stanovništvo manjih gradova je još uvek po tom pitanju vrlo rezervisano, najblaže rečeno. Vrlo mali deo prihvata to zdravo za gotovo. Naravno, deo to smatra „pomodarstvom“ i „trendom“ koji treba pratiti, da bi bio „in“. Nažalost, i ovde, većinu čine oni koji to smatraju društvenom bolešću, zlom koje nam je zapad doneo, bolešću duha, pretnjom za okolinu i slično. Homofobija je prisutna u svim strukturama, u svim slojevima društva, koja ide od indignacije pa čak i do nasilnog ponašanja. Taj deo populacije karakteriše i to što ne žele ni da nešto o tome nauče, da im se približi materija, a sve iz straha od nekih novih spoznaja koje bi im poremetile stereotip koji tako idoloopklonički čuvaju. Kao rezultat toga, gej populacija se trudi, koliko je to moguće, da ostane neprimećena, skrivajući svoj identitet i orijentaciju, ne bi li se zaštitila od brojnih nezgodnih situacija u koju bi mogli dovesti i sebe i svoje najbliže.

Po meni, najstrašnija situacija je u selima. To su ekstremno zatvorene sredine, sa tačno utvrđenom seoskom hijerarhijom. Strašno je ljudima koji otkriju svoj gej identitet i postanu „obeleženi“ tj. predmet izrugivanja i ekskomuniciranja. Takođe, zbog neinformisanosti i strogog okruženja konvencionalne patrijarhalne porodične sredine, mnogo mladih ljudi nije svesno svog gej identiteta; tako on za njih postaje konfuzija, problem začaranog kruga iz kojeg ne vide izlaz, pokušavajući da udovolje porodici sklapanjem strašnih brakova, produžavanjem „loze“, živeći krajnje nesrećno. Kada i ako im u nekom trenutku postane jasno šta je suština njihovog haotičnog stanja, skloni su suicidalnim idejama, povlače se u sebe, što rezultira svakakvim oboljenjima, koja su neizbežna usled tolikog opiranja prirodi. Da li su edukacija, inkluzija i donošenje adekvatne zakonske regulative način da se ovi problemi prevaziđu, to će vreme pokazati. Ali progresija ekonomskog razvoja i dostizanje nekih evropskih standarda bi

Strašno je ljudima koji otkriju svoj gej identitet i postanu „obeleženi“

definitivno i svest ljudi dovelo u zadovoljavajući nivo. Da rezimiram retrospektivom u neka naša „dobra“ vremena - i tada smo imali gej populaciju, ali nam je sve bilo potaman, pa nikom NIŠTA nije smetalo.

Centar za Jednaka Prava
Zrenjanin
Tel: 061 217 06 37
E-mail: otvoreno.o@gmail.com

Iako ne baš tradicionalnih shvaćanja, nekako sam prihvatio (doduše, ne baš trezan) ideju da treba da sledim „svetle tradicije“ i budem ponosni vojnik. Ovo je na neki moj način bio i prkos stereotipima da gay nikada ne može biti deo muške „ekipe“ kao što su fudbal ili vojska.

Kažu da se u Srbiji ne gleda sa simpatijama na „pederisanje u kasarni“. Čuo sam za jedan slučaj kada su dva momka uhvatili kako se „pederišu“: javno su ih osudili pred ostalim vojnicima, premestili i razdvojili ih u različite kasarne. Momci su javno žigosani kao prljave „pederčine“ i zaista ne znam kako su izdržali pritisak. Ni sam nisam znao šta u stvari čeka mene. U moru urbanih legendi o vojsci, teško je razumeti šta je istina a šta samo priča za plašenje novopridošlih „članova ekipe“. Ipak, vojska je za mene bila novi izazov. U sebi sam uvek imao tu skrivenu snagu da se lako prilagodim svakoj situaciji i tako izborim za opstanak. Prošlo je više od godinu dana od trenutka kada sam zakoračio u jedan sasvim drugi svet, „svet muškaraca“. Kada bi ljudi u vojsci znali koliko je vojskovođa

Kada bi znali koliko je vojskovođa bilo homoseksualno, mislim da bi ih gomila skinula uniforme.

biseksualno ili homoseksualno, mislim da bi gomila skinula uniforme. Moram priznati da mi je sada već teško setiti se svih detalja, svih lica i dešavanja. U početku mi se činilo kao da se ispred mene odigrava neka besmislena predstava, a da sam ja samo neko posmatrač koji se slučajno tu zadesio i pokušava da od svega pobjegne. Novi ljudi,

M.K.

Šta sve možeš u vojsci kad si gay

nova pravila, novi stil oblačenja... ostalo je uglavnom staro, od čebeta JNA iz 1975. godine do opreme koja nadljudskim napovima još uvek funkcioniše.

Kao u gay svetu i vojska ima svoj sleng. Tako sam naučio da „gušter“ nije samo obični gmizavac već i naziv za mladog vojnika; nasuprot tome, „džomba“ - stari vojnik koji više ništa ne radi (ili barem to pokušava) i samo čeka odlazak kući. „Čata“, pisar, vojnik koji je uspeo da završi neku školu pa završava papirologiju koju starešine mrze. „Staža“ - od stažiste, vojnika (obično mlađi vodnik) koji je završio školu rezervnih oficira i na koga svale sve i svašta. A da ne pominjem vojnički izum „dajce“ - glancanje hodnika posebnom tehnikom koja podrazumeva čebe, a odozgo metalnu kasetu. Na kaseti sede 3 - 4 vojnika, a druga 3 - 4 mukotrpno voze sve to po hodniku, uz dobru zaječanciju. Pa, vrlo gay naredba „U POTILJAK!!!!“, koja je obično sledila nakon „NADESNO!“, kako bi stroj mogao započeti vrlo dosadan marš; nakon okretanja vrste u stroj, vojnici su stajali preblizu da bi mogli hodati (bukvalno ste pripijeni uz onoga ispred sebe). Tehnika 357: 3 minuta za kockanje kreveta na crno, 5 minuta za kockanje kreveta na belo i 7 minuta za kasetu. I na kraju vojnički ručak - kupus sa kupus salatoma, kupus sa barenim kupusom, makaronama sa kupusom i kupus salata, slatki kupus sa makaronama, kiseli kupus i salata od slatkog kupusa i na kraju pita od slatkog kupusa... Prosto iznenadiš sebe šta sve možeš podneti i poneti.

U vojsci su se dani brzo smenjivali. Čak sam postao jedan od uzornijih vojnika, iako ne uvek u dobrim odnosima sa nadređenima. Nekako te sitne autoritete svršenih akademaca nisam uvek lako vario, a još manje „kursadžije“ - vodnike i desetare koji su bili i mlađi od mene.

U samoj vojsci se nije puno govorilo o homoseksualcima. Nekako je to ružilo zvaničnu priču o muškarčinama, ali daleko od toga da ih nije bilo. Danas vojska svakako nije ona JNA u kojoj si kilometrima od kuće i danima bez partnera. Ne mogu reći da sam imao simpatiju u vojsci iako sam bio okružen muškarcima. Interesantno je da je retko ko od njih pričao o devojci, kući ili porodici. Delovalo je kao da smo oduvek baš ovde i da je ovo jedini pravi život kojim živimo od nastanka.

Bilo je i negativnih trenutaka. Na samom početku bio sam nemi svdok „vatrolog krštenja“, besmislenog govora kapetana naše čete o homoseksualcima. Čitav poligon u stavu mirno slušao je pet minuta priču kako u vojsci nema homoseksualaca, kako je to neshvatljiva i nenormalna pojava. Osećao sam se prozvanim. Tada sam prvi put osetio strah šta mi se može desiti. Nalazio sam se u moru raznih tipova, stotine muškaraca bilo je stalno oko mene. Da ne pominjem zajednička tuširanja, to mi je nekako najteže padalo. Razmišljao sam šta mi se može desiti tamo pod tušem, kako će moje telo reagovati na krdo muškaraca koji se kupaju oko tebe, prskaju, smeju i odmeravaju čija je muškost veća. Uspevao sam da ostanem hladan i strejt, nekako mi je polazilo za rukom da mislim o ni malo privlačnim stvarima i da izbegavam gledanje sa strane.

Tokom vojničkih dana neka veća negativna iskustva nisam imao. Do-

Ko sve može da bude profesionalni vojnik?

Profesionalna vojna lica mogu da budu državljani Republike Srbije koji ispunjavaju sledeće opšte uslove: da su punoletni i zdravstveno sposobni za službu u Vojsci Srbije, da imaju propisano obrazovanje, da im ranije nije prestajao radni odnos u državnom organu zbog teže povrede dužnosti iz radnog odnosa, da nisu osuđivani na kaznu zatvora od najmanje šest meseci, da nisu stariji od 30 godina ako se primaju u svojstvu profesionalnog vojnika, da nisu stariji od 35 godina ako se primaju u svojstvu podoficira na određeno vreme, odnosno 40 godina ako se primaju u svojstvu podoficira na neodređeno vreme, odnosno 45 godina ako se primaju u svojstvu oficira na neodređeno vreme i da su završili odgovarajuće vojnostručno osposobljavanje za dužnost na koju se primaju. Muškarci koji žele da postanu profesionalna vojna lica treba da su odslužili vojni rok sa oružjem. Ovi uslovi za prijem u profesionalnu vojnu službu važe od 1. januara 2008. godine, i odnose se na sva lica koja konkuriraju za prijem u službu, bez obzira na generacijsku pripadnost.

Kako se prijavljuje diskriminacija i kako se procesuirati?

Prema Pravilu službe Vojске Srbije svako obraćanje pripadnika VS nadležnim starešinama vrši se redovnim putem, preko prepostavljenog starešine, odnosno komande, što važi i za obraćanje u slučaju diskriminacije. Prema odredbi člana 149. tačka 5. Zakona, postupanje kojim se vređa dostojanstvo podređenih, naročito s obzirom na pol, versko ubeđenje ili nacionalnu pripadnost, ili kršenje prava koja im po zakonu pripadaju, predstavlja disciplinski prestup, za koji se nakon utvrđivanja odgovornosti pred nadležnim vojno-disciplininskim sudom, izriče jedna od Zakonom propisanih disciplinskih kazni.

živeo sam „sitne“ oblike diskriminacije poput nekih komentara, mada nikada ih nisam doživljavao kao poseban atak na moju seksualnost, jer znam što jesam i znam „zauzeti stav“.

Negde u junu već sam bio premešten u drugu kasarnu. Tada sam se sreo sa Jovanom, mladim vojnikom sa debelim vezama. Znao sam ga od ranije. Bio je gay poput mene, a u vojku je pobjegao iz ko zna kog razloga. Nismo nikada bili u dobrim odnosima. U gay svetu je malo teže biti ok sa više gay ljudi, uvek postoji neki animozitet i ljubomora, neka nevidljiva konkurencija koja vas udaljava jedne od drugih. Jovan je izuzetno sladak dečko sa kristalno plavim očima. On je tip mladića „mlad, zgodan i neophodan“. Nikada nisam uspeo pričati sa njim o vojsci ali doživeo sam da ga prozivaju vojnici iz njegove čete. Gde god je prošao čulo se „Sagni se“, „Kleknj mi“... nije bilo prijatno ni njemu a ni bilo kome normalnom. Tada sam se ponovo vratio u dane početka vojniskovanja i celu priču kapetana čete o „homoseksualcima kao bolesnicima“. Bilo je to novi košmar u mom tada ustaljenom životu vojnika.

Ko kaže da se ne može biti i homoseksualac i pripadnik vojske, policije ili bilo kog drugog „muškog“ zanimanja?! Nadam se da ovaj šamar neće zaboleti mog kapetana koji je tvrdio da je nemoguće pored tako lepih devojaka naći nekog homoseksualca u vojsci.

BUDI PROFESIONALAC

Više informacija o konkursima i uslovima za profesionalnu vojnu službu možete dobiti na info telefon

011 20 63 432

ili na sajtu
www.budiprofesionalac.rs

Nakon višegodišnjeg iskustva u borbi protiv HIV-a i AIDS-a u Srbiji, mogu reći da su se mnoge stvari promenile a da se i dalje menjaju. Međutim, neke situacije koje se dešavaju, kao i stavovi većine, navode me na pomisao da, kao društvo, još uvek živimo u XX veku. Predrasude ukorenjene u društvu sporo se menjaju, a osobe koje žive s HIV-om izložene su diskriminaciji čak i u medicinskim ustanovama. Lekari u bolnicama ili stomatolozi, kad čuju da je reč o HIV pozitivnoj osobi, često vređaju i ponižavaju pacijenta odbijajući da ga leče. Poverljivost i privatnost pacijenata krše se u većem stepenu u mestima po unutrašnjosti, jer je za odlazak na pregled ili lečenje potreban uput koji se overava u lokalnoj filijali Fonda za zdravstveno osiguranje. Kada procuri informacija da osoba ima HIV, ona postaje „obeležena“ i veoma joj je teško da opstane u svojoj sredini. Iz straha da će biti ponovo izvrgnuti nekom odbacivanju ili da će njihov identitet postati javan, do sada se retko koji HIV pozitivan pacijent odvažio da zatraži opomenu ili sank-

Predrasude ukorenjene u društvu sporo se menjaju, a HIV pozitivne osobe izložene su diskriminaciji

cije zbog diskriminatornog ponašanja medicinskih radnika. Stigma i diskriminacija u vezi sa HIV-om i AIDS-om su najveće smetnje prevenciji širenja virusa, osiguranju adekvatne nege, podrške i lečenja. Stigmu možemo definisati kao pojavu koja značajno diskredituje pojedinca u očima drugih ljudi. Posledice stigmatizacije, značajno deluju na način na

Durica Stankov

Šta sve možeš u Srbiji kad si HIV+

koji pojedinci doživljavaju sami sebe. Stigmatizacija je uvek ukorenjena u sistemu negativnih stavova koji inače postoje u pojedinim zajednicama i kulturama, te se odvija u kontekstu povezivanja ljudi s HIV-om i AIDS-om, s društveno stigmatizovanim ponašanjima. Izazivaju ih razne pojave, kao što su nedostatak razumevanja bolesti, mitovi o prenosu virusa, društveni strahovi u vezi sa seksualnošću, neodgovorno i nepravilno medijsko praćenje epidemije, činjenica da je AIDS neizlečiv, strahovi povezani sa smrću, strahovi od uzimanja droge... Stigma je razarajući osećaj na individualnom nivou jer vodi ka osećanjima srama, krivice i izolacije. Takođe, takvi negativni stavovi dovode do toga da drugi svojim propustima ili delima uzrokuju i pojačavaju patnje stigmatizovanih skupova, zalažući se za to da im se uskrate pojedine usluge, kao što su pravo na lečenje ili školovanje. Takvi postupci predstavljaju diskriminaciju i vode kršenju ljudskih prava. Diskriminacija nastaje kada se pojedine osobe zbog stvarne ili percipirane pripadnosti određenom skupu (npr. seksualnoj manjini) stavljaju u nejednak i nepovoljan položaj u odnosu na druge. Budući da stigmatizam gotovo uvek prati diskriminacija, osobe s HIV-om i AIDS-om onemogućene su u ostvarivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda, koje proizilaze iz vrednosti ljudskog dostojanstva i jednakosti. Posledice stigmatizacije i diskriminacije ne vode samo kršenju ljudskih prava osoba s HIV-om i AIDS-om, već negativno utiču i na epidemiju te bolesti, na individualnom, porodičnom i društvenom nivou. Kada čovek zapadne u krizu ili zdravstveni problem kao što je HIV, uglavnom se njegovo ponašanje percipira u dva različita pravca. Malo je onih koji imaju dovoljno snage i energije da sa optimizmom i dostojanstvom nastave dalje. Većina mladih se povlači

u sebe, pada u depresiju i nije sposobna da stremi ka višim ciljevima. Najređi su oni koji pokušavaju da nađu inspiraciju u ovom beznađu koje ih je obuzelo nakon saznanja da su inficirani HIV-om, i da daju svoj doprinos u prevenciji kako se drugima ne bi desilo ono što je njima, jer smatraju da samo tako mogu da nadoknade propušteno i savladaju sve prepreke na putu ka ličnoj sreći i blagostanju. Infekcija HIV-om predstavlja veliki pritisak za svaku osobu jer dolazi do dramatičnih psihosocijalnih promena. Saznanjem da je inficirana HIV-om, osoba postaje disfunkcionalna i u većini slučajeva teret svojim najbližima, samima sebi, a neretko i čitavom društvu. Sve polazi od toga da se mladi često, da bi zaboravili bar na trenutak da su inficirani HIV-om, opredeljuju za zloupotrebu alkohola i psihoaktivnih supstanci, što u značajnoj meri samo povećava anksioznost a i dolazi do destruktivnih reakcija koje su prvenstveno usmerene na njih same, a indirektno štetno utiču i na društvo u celini. Diskriminacija osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om, kroz različita odbacivanja, nemogućnosti da se ostvare osnovna ljudska prava, socijalnu izolaciju, ismevanje i ponižavanje, dovodi do toga da osoba koja je inficirana HIV-om usled svih tih pritisaka gubi smisao života, crpi veliku količinu energije i nastoji da često bude sama, izolovana od prijatelja i okoline, što može dovesti i do psihološko-psihijatrijskih posledica. Opšte je poznato da se HIV i AIDS percipira kao infekcija koja hara isključivo među pripadnicima homoseksualne orijentacije, injektirajućim korisnicima droga i seksualnim radnicima, što dovodi do ksenofobije i rasizma koji oblikuju takve stavove. Obzirom na ove stavove, ljudi koji nisu homoseksualnog opredeljenja, injektirajući korisnici droga i seksualni radnici,

retko se opredeljuju za korišćenje zaštite prilikom seksualnog kontakta, a samim tim i ne osećaju se rizičnima pa tako i nemaju potrebe za testiranjem. Stigma stvara društvenu različitost koja sama po sebi pojačava stigmu. Ako je društvena zajednica postavljena na odnosima različitosti i ako su društvene norme rigidne, veća je verovatnoća da će pojedine grupacije biti stigmatizovane i posramljene, što će povećati osećaj superiornosti među većinskim stanovništvom. Stigma i diskriminacija stvaraju lažan osećaj sigurnosti i temelje se na postojećim obrascima predrasuda i društvene isključenosti. Kod mladih je prisutan strah kada je u pitanju odlazak na testiranje, jer očekuju da budu diskriminirani od svoje okoline ukoliko im rezultat bude pozitivan. Stigmatizacija i diskriminacija nisu nikada prihvatljive. One guše glas pojedinca i zajednica, sprečavajući ljude da se testiraju ili da otkriju svoj HIV status. Zaustavljaju informisanje ljudi i širenje ključnih informacija. Diskriminacija sprečava ljude da otvoreno razgovaraju o seksu ili HIV-u i AIDS-u, a to znači da ti isti ljudi neće znati kako da se zaštite. Potpuno je neprihvatljivo povrediti nekoga samo zato što je HIV pozitivan, ili im uskratiti posao, prebivalište ili brigu koja im je potrebna kako bi vodili kvalitetan i dostojanstven život. Neophodnost uključivanja osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om u psihoterapijske seanse pokazala se opravdanom s obzirom na probleme kojima su inficirani preplavljeni, na osećanje krivice vezano za prenošenje infekcije, samoopuštavanje, nizak nivo samopoštovanja, suočavanje sa bliskim (izvesnim) smrtnim ishodom i osećanjem da su kažnjeni za devijantni način života. Osobe koje žive sa HIV-om i AIDS-om ne predstavljaju nikakvu pretnju široj javnosti ali se to treba jasno dati do znanja

adekvatnom opštom edukacijom stanovništva. Stigmatizacija je produkt pogrešnih shvatanja o tome šta je to HIV i AIDS i o tome kako se virus prenosi. Takođe, jedan od razloga stigmatizacije su predrasude koje brojni ljudi imaju o HIV-u i AIDS-u. AIDS je bolest koja predstavlja poslednji stadijum infekcije virusom humane imunodefijencije (HIV) i definisana je kao skup simptoma i infekcija koji rezultiraju slabljenjem i uništenjem imunog sistema. Na taj način organizam biva onesposobljen da se brani od bilo koje druge bolesti ili infekcija. Treba razlikovati pojmove „HIV pozitivna osoba“ (HIV+) i „osoba obolela od AIDS-a“. To su dve povezane ali različite stvari. HIV pozitivna osoba je osoba inficirana HIV-om, a kod osobe obolele od AIDS-a, HIV je došao do poslednje faze posle koje nastupa smrt. Ako je neka osoba inficirana HIV-om, to znači da je ona HIV+, ali to ne znači da ona ima AIDS. Do pojave bolesti može da prođe vremenski period od dve do čak deset godina. HIV+ osoba može da izgleda potpuno zdravo, sposobna je za rad ili bilo kakvu drugu aktivnost, kao i bilo koja zdrava osoba. Osoba može biti HIV pozitivna dug vremenski period bez razvoja simptoma bilo koje od bolesti koja karakteriše ovaj sindrom. Sa uzimanjem antiretrovirusne terapije, ovaj period je sada povećan na čak trideset godina. Nevladine organizacije doprinose kvalitetnijem tretmanu onih koji su inficirani, posebno homoseksualcima i biseksualcima, formiranjem značajnog sistema podrške. Kroz javne edukativne kampanje i kampanje unutar svojih zajednica, značajno je redukovano visoko rizičan seks. Homoseksualci koji praktikuju bezbedniji seks, pripadaju grupama podrške i imaju bliske odnose sa osobama koje su obolele od AIDS-a, sa njihovim prijateljima i rodbinom.

PRAVO

Zaštita od diskriminacije u Srbiji

Zabrana diskriminacije u Srbiji je predviđena u velikom broju pravnih akata, a od pre dve godine zaštita koja vam je na raspolaganju je i u skladu sa najvišim evropskim standardima. Očigledno je da je sada ključni problem nepoverenje žrtava u pravosudni sistem i druge institucije koje treba da pruže zaštitu od diskriminacije, isto koliko i nedostatak znanja o tome kome žrtve mogu da se obrate. Kod pripadnika LGBT zajednice postoji i dodatni problem u vidu straha od mogućih posledica (viktimizacija).

Postoji veliki broj konvencija koje je Srbija ratifikovala a koje garantuju jednakost građana, te i pripadnika LGBT zajednice. Međutim, od 2003. godine za nas je ključna Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja je osnov da se obratite Evropskom sudu za ljudska prava, no tek onda kada iscrpite sve mogućnosti u Srbiji. Ono što gotovo niko ne zna je da praksa Evropskog suda jeste obavezujuća za naše sudove i državne organe, a u toj praksi postoji veliki broj slučajeva koji se tiču seksualne orijentacije.

Ustav Srbije u članu 21. zabranjuje diskrimi-

naciju, garantujući da su svi građani pred zakonom jednaki i da svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu. Ovaj član najvažnijeg pravnog akta ne pominje izričito seksualnu orijentaciju, ali pored nabrojenih osnovna govori i o „bilo kom drugom osnovu“, što seksualna orijentacija svakako jeste. Na sličan način, ne navodeći eksplicitno seksualnu orijentaciju već samo „drugi osnov“ diskriminaciju zabranjuju Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (član 7), Zakon o državnim službenicima

Nažalost, RRA se do sada nije baš proslavila postupajući po predstavkama koje se tiču govora mržnje zbog drugačije seksualne orijentacije, iako ih je nekoliko podneseno.

Najvažniji zakon po kome bi država morala sama da postupi je Krivični zakonik Srbije. Pored Tužilaštva postupak mogu inicirati i same žrtve kršenja ljudskih prava, a sam Krivični zakonik sadrži veliki broj odredbi koji se mogu primeniti u slučajevima napada na pripadnike

sportskoj priredbi i drugom javnom skupu (član 344a), koji predviđa oštrije kazne i koji se može primeniti na napadače na Prajd. Krivični zakon predviđa i krivična dela povreda ravnopravnosti (član 128) sa kaznom do 3 godine, zlostavljanje i mučenje (član 137) sa zaprećenom kaznom do jedne godine i ugrožavanje sigurnosti (član 138) koji bi trebalo da sankcioniše različite vrste pretnji sa zatvorom do jedne ili 3 godine, zavisno od posledica. Veoma zanimljiv je i član

Zakon o zabrani diskriminacije

na srpskom, engleskom, albanskom, bugarskom, mađarskom, romskom, rumunskom, slovačkom i rusinskom jeziku

“Službeni glasnik Republike Srbije” br. 22-09 od 30.03.2009. godine

Izdavači:

- * Ujedinjene nacije - Program za razvoj, Kancelarija u Srbiji
- * Ministarstvo rada i socijalne politike
- * Projekat “Podrška sprovođenju antidiskriminacionog zakonodavstva i medijacije u Srbiji”

DOWNLOAD: <http://tinyurl.com/antidiskriminacija>

(član 7), Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (član 6), Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (član 1), Zakon o Vojsci Srbije (član 13), Zakon o policiji (član 35) i Zakon o udruženjima (član 3). Za razliku od njih, Zakon o zdravstvenoj zaštiti (član 1) ne pominje druga svojstva. Broj zakona koji eksplicitno predviđaju zabranu diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije nije mali – Zakon o radu (član 18), Zakon o javnom informisanju (član 38), Zakon o visokom obrazovanju (član 8) i Zakon o radiodifuziji (član 21). Upravo prema ovom poslednjem, možete podneti predstavku Republičkoj Radiodifuznoj Agenciji (RRA) u vezi govora mržnje.

LGBT zajednice. Rasna i druga diskriminacija (član 387), predviđa do 5 godina zatvora zbog diskriminacije ili proganjanja organizacija i pojedinaca koji se zalažu za ravnopravnost ljudi, dok je zatvor do 3 godine predviđen za širenje ideja koje pozivaju na mržnju, diskriminaciju ili nasilje, kao i za teže oblike pretnji zbog ličnog svojstva. Upravo po ovom članu je optužen Miša Vacić iz SNP „Naši 1389“. Za razliku od ovog malo korišćenog člana, nasilničko ponašanje iz člana 344 je ono za šta Tužilaštvo i policija najčešće optužuju one koji tuku građane zbog nekog ličnog svojstva; za ovo krivično delo je zaprećena kazna do 3 godine. Slično je i sa nasilničkim ponašanjem na

174 koji predviđa krivično delo povrede ugleda zbog pripadnosti nekoj grupi. Ovaj član predviđa do godinu dana zatvora samo za „izlaganje poruzi“ zbog toga što neko poseduje određeno lično svojstvo. Iz ovoga se vidi da je zakonski okvir prilično dobar, ali da je praksa veoma loša. Ako ste žrtva, sami ili uz pomoć organizacije za ljudska prava, možete podneti krivičnu prijavu u svim ovim slučajevima, obzirom da Tužilaštvo veoma malo toga radi po službenoj dužnosti. Što se tiče građanskopravne zaštite, najveći napredak je ostvaren donošenjem Zakona protiv diskriminacije u martu 2009. godine. Ceo zakon veoma detaljno definiše razne oblike diskriminacije, pojašn-

java izuzetke, nabraja teške oblike diskriminacije, ali i pojašnjava druge termine važne za same žrtve. Za LGBT populaciju je svakako najvažniji član 21. koji, za razliku od drugih sličnih članova, ne objašnjava šta je „seksualna orijentacija“ već predviđa da niko ne može biti pozvan da se izjasni o svojoj seksualnoj orijentaciji kao i da ne može trpeti posledice ako se na bilo koji način o njoj izjasni. Prema ovom zakonu, kao žrtva diskriminacije, imate dve opcije: da

donete povodom neke od prethodno pomenutih tužbi.

Ako se odlučite za obraćanje Poverenici za zaštitu ravnopravnosti građana, procedura je krajnje jednostavna. Činjenice slučaja i eventualne dokaze podnosite Poverenici u formi pritužbe koja ne zahteva ogromno pravno znanje. Dokazima se ne treba preterano opterećivati, jer je prema ovom zakonu, teret dokazivanja upravo na onome ko je optužen za diskriminaciju. Poverenica bi trebalo da postupi po

moгуćnost da vas zastupa pred sudom. Ovo je veoma važno kada znamo visinu sudskih i advokatskih taksi i situaciju u kojoj se žrtve diskriminacije najčešće nalaze. Zbog toga su i nevladine organizacije podržale Poverenicu koja je rešenjem utvrdila da je Mitropolit Amfilohije koristio govor mržnje kada je govorio o Paradi ponosa, ali i burno reagovala kada je ona samo dan kasnije javno saopštila da neće koristiti mogućnosti da ga sudski goni ako ne postupi po njenom

dr Dejan Milenković

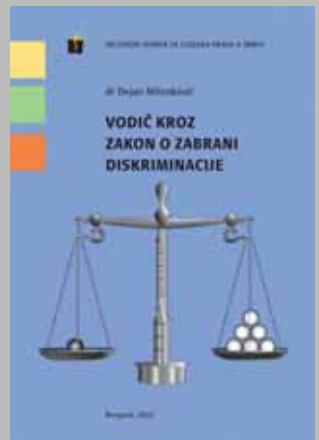
Vodič kroz Zakon o zabrani diskriminacije

Izdavač: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Beograd, 2010

DOWNLOAD: <http://tinyurl.com/antidiskriminacija2>

se obratite sudu i da se obratite Poverenici za zaštitu ravnopravnosti građana. U slučaju da se odmah odlučite za sudsku zaštitu na raspolaganju imate 5 različitih vrsti tužbi. Prva je tužba kojom se traži zabrana izvršenja radnje od koje preti diskriminacija, zabrana daljeg vršenja radnje diskriminacije, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije. Pored nje, postoje tužbe za utvrđenje da li je tuženi diskriminatorски postupao prema vama ili drugome, tužba za izvršenje radnje radi uklanjanja posledica diskriminatorskog postupanja, ali i veoma važna tužba za naknadu materijalne i nematerijalne štete. Na kraju, tužbom se može zahvatiti i javno objavljivanje presude

pritužbi u roku od 15 dana, a odbacuje je ukoliko je sličan postupak već započet pred drugim organom. Ona će uzeti izjavu od onoga ko je optužen za diskriminaciju, utvrditi činjenično stanje i pokušati mirenje dve strane. Ovo je jako važan deo postupka, budući da počinioci često nisu svesni da je neko postupanje zabranjeno. Ukoliko mirenje ne uspe, Poverenica će sačiniti mišljenje sa preporukama, a počinioc diskriminacije je dužan da postupi u skladu sa ovim mišljenjem. U suprotnom, ona će mu izreći opomenu, a ako ni tada ne postupi u skladu sa dobijenim rešenjem, ona će obavestiti javnost. Kao poslednju meru i to veoma efikasnu, Poverenica ima na raspolaganju

rešenje.

Pored Poverenice, žrtve diskriminacije se mogu obratiti Zaštitniku građana (Ombudsmanu), ukoliko tvrdi da je diskriminaciju počinio neki organ javne vlasti. Poslednja, ali veoma važna mogućnost je podnošenje žalbe Ustavnom sudu Srbije, što je istovremeno i preduslov da bi se se obratili Evropskom sudu za ljudska prava. Ova ustavna žalba je zbog toga poslednji pravni lek koji morate da iskoristite pre nego što podnesete predstavku sudu u Strazburu. Od više od 40 presuđenih slučajeva protiv Srbije, samo jedan se odnosio na diskriminaciju i to po verskoj osnovi.

GORAN MILETIĆ

Ne vidim prsten na ovoj ruci

Iako se priznavanje samo heteroseksualnog braka ne smatra diskriminacijom, parovima istog pola koji žive u vanbračnoj zajednici moraju se priznati neka prava

Gej brak, homoseksualni ili lezbejski brak je brak osoba istog pola. Države same slobodno određuju uslove za sklapanje braka. Uobičajeno je da države dozvoljavaju sklapanje braka između zrelog muškarca i žene, ali ima izuzetaka. U nekim zemljama je dozvoljen brak između osoba istog pola, a u nekim poligamija – brak između jednog muškarca i više žena.

Seksualni život i seksualna orijentacija uopšte uživaju zaštitu prava na privatnost i države ne bi smele da se mešaju u dobrovoljne seksualne odnose između odraslih lica, bilo da su oni između osoba istog ili različitog pola. Dozvoljeno je ipak inkriminisanje seksualnih odnosa sa maloletnim licem, radi zaštite prava dece i adolescenata. Starosna granica je različita od jedne do druge

države, ali je važno da bude postavljena na isti način za oba pola i za bilo koju vrstu seksualnog odnosa.

U raznim državama gej brakovi se posmatraju na veoma različite načine. Od zabrane seksualnih odnosa osoba istog pola (npr. Egipat, a u Iranu je čak i dalje propisana smrtna kazna), preko tolerancije gej zajednica (npr. neke države u SAD) do priznanja gej brakova i omogućavanja ovim parovima da usvajaju decu (npr. Španija). Neke države uvode institucije građanskih i registrovanih gej zajednica, koje su po obimu prava i obaveza veoma slične braku (npr. u Finskoj su dozvoljene registrovane gej zajednice, ali partneri nemaju pravo na zajedničko prezime, niti na usvajanje dece). Postoje i zemlje čiji zakoni osobama istog pola koje žive u tzv. neregistrovanim

kohabitacijama garantuju izvesna prava kao što je pravo na nasleđivanje (npr. Portugal).

Ustav Srbije jemči pravo svakome da slobodno odluči o zaključenju i raskidanju braka. Po Ustavu, zaključenje, trajanje i raskid braka počinjavaju na ravnopravnosti supružnika. Brak se kod nas može zaključiti samo uz slobodan pristanak žene i muškarca i tako su, u stvari, homoseksualni brakovi proglašeni neustavnim. Prema našem Porodičnom zakonu, vanbračna zajednica je trajnija zajednica života između muškarca i žene. Beogradski centar za ljudska prava podneo je 2005. godine Ustavnom sudu Srbije predlog za ocenu ustavnosti člana Porodičnog zakona, po kome se vanbračnom zajednicom smatra samo trajnija zajednica osoba različitog pola, čime se u značajno nepovoljniji položaj stavljaju partneri istog pola u sličnim zajednicama, jer oni nemaju pristup mnogim pravima koja se garantuju vanbračnim partnerima. Sud je odbio taj predlog na sednici održanoj 22. jula 2010. godine, jer je ocenio da je osporena odredba koja, određujući pojam vanbračne zajednice, propisuje – da je vanbračna zajednica trajnija zajednica života žene i muškarca, između kojih nema bračnih smetnji (vanbračni partneri), zasnovana na odredbama člana 62 Ustava koje utvrđuju pravo svakoga da slobodno odluči o zaključenju i raskidanju braka; da se brak zaključuje na osnovu slobodno datog pristanka muškarca i žene pred državnim organom; da zaključenje, trajanje i raskid braka počinjavaju na ravnopravnosti muškarca i žene; da se brak i odnosi u braku i porodici uređuju zakonom, a da se vanbračna zajednica izjednačava sa brakom u skladu sa zakonom. Ocenjujući da je uređivanjem pojma vanbračne zajednice zakonodavni organ postupao na osnovu i u granicama navedenih ustavnih

odredbi i u njima sadržanih ovlašćenja zakonodavnog organa, Sud je ocenio da ni glavni razlog osporavanja navedene zakonske odredbe koji se tiče pravne zasnovanosti ograničavanja pojma vanbračne zajednice isključivo na osobe različitog pola ne daje osnova za utvrđivanje neustavnosti, kako iz razloga postojanja pozitivne ustavne definicije braka, i s tim u vezi izvedenog pojma vanbračne zajednice kao zajednica dvaju različitih polova, tako ni sa stanovišta postojanja navodne povrede načela zabrane diskriminacije koje je garantovano članom 21 Ustava, odnosno, koje je sadržano u odredbama člana 14 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Protokolu broj 12 uz Ev-

vota osoba istog pola ne uživaju nikakvu zaštitu. Iako se priznavanje samo heteroseksualnog braka ne smatra diskriminacijom, parovima istog pola koji žive u vanbračnoj zajednici moraju se priznati neka prava koja imaju osobe različitog pola u braku ili vanbračnoj zajednici. Tako svi jednako, bez diskriminacije treba da uživaju zaštitu od nasilja u porodici, da imaju pravo na izdržavanje ili nasleđivanje. Pitanje koje izaziva puno sukoba je da li gej parovi pod istim uslovima kao i hetero-parovi mogu da ostvaruju roditeljska prava? Čini se da većina država još uvek priznaje daleko uži krug prava partnerima istog pola, čak i kada je jedan od njih biološki roditelj deteta. Ovo potvrđuju i međunarodna tela za zaštitu ljudskih

Pobornici gej brakova tvrde da država ima interes da ohrabri stabilne veze i time smanji broj pojedinaca kojima je potrebna pomoć društva

ropsku konvenciju i članu 26 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, budući da se to načelo odnosi na ostvarivanje garantovanih i priznatih prava, ali i tada uz dozvoljena odstupanja koja se mogu opravdati objektivnim i opravdanim razlozima.

Pobornici gej brakova tvrde da država ima interes da ohrabri stabilne veze i time smanji broj pojedinaca kojima je potrebna pomoć društva, na primer supružnici vode računa jedno o drugom kada im je potrebna zdravstvena nega ili finansijska pomoć i da tu nema nikakve razlike između heteroseksualnih i gej parova.

Države koje ne priznaju gej brakove svoj stav pravdaju potrebom zaštite zajednice, čiju osnovnu jedinicu predstavlja tradicionalna porodica sa mužem, ženom i njihovom decom.

Ukoliko neko pravo ne poznaje gej brakove, ne znači da zajednice ži-

prava, iako međunarodne konvencije za zaštitu ljudskih prava ne garantuju pravo na sklapanje gej brakova.

Gej zajednice, posebno njihovo priznanje od strane države, veoma su kontroveržno pitanje širom sveta i proći će još mnogo vremena dok se ne postigne saglasnost da ovi brakovi budu kao takvi dozvoljeni. Aktivistička zajednica je posebno negativno ocenila odluku Evropskog suda za ljudska prava da gej brak nije osnovno ljudsko pravo. U presudi koju je doneo taj sud u junu 2010. godine stoji da „država koja odbija da prihvati homoseksualnu bračnu zajednicu time ne krši Evropsku konvenciju o ljudskim pravima“, čime je dat još jedan argument protivnicima gej brakova koji tvrde da to nije obaveza države, uprkos činjenici da istopolni parovi postoje i da njihova prava nisu zakonski regulisana.

Nebojša Pekas: Osamnaest godina u dobru i u zlu

Sasvim tiho i u našem stilu proslavili smo 29. novembra 2010. godine 18 godina zajedničkog života. Obukli smo svečana odela i otišli na predstavu La Traviate u čuvenoj berlinskoj „Komičnoj Operi“.

Sve je počelo mnogo manje mirno i manje romantično. Neke davne, ali ne i zaboravljene 1991. poslednji put sam zatvorio dnevnik prosvetnog radnika, održao čas razrednog starešine, zamolio đake da postanu dobri i plemeniti ljudi i zauvek napustio zemlju koja je ulazila u rat, koji nisam smatrao moralnim. Postupio sam po Sartrovoj misli i za mene su samo dve stvari bile moguće da izbegnem rat, da se ubijem ili da napustim zemlju. Izabrao sam ovo drugo pošto se pokazalo kao bolja varijanta. Neću sada govoriti o početnim teškoćama ili teškoćama uopšte, pošto je mnogima na terenima gde su padale granate, gde su komšije silovale žene i ubijale decu, bilo još mnogo gore.

Tog septembra sam u rukama imao dve karte za Budimpeštu, za sebe i osobu koju sam tada voleo. Na žalost on je odlučio da ipak ostane u

zemlji, a ja sam otišao u Mađarsku kod ujaka. Obišao sam sluden sva parna kupatila u velikoj kraljevskoj varoši na Dunavu i odlučio da odem, umesto u prvobitno planiranu Švajcarsku, u Nemačku i tako stigoh u Hamburg. U velikom gradu na Labi nisam ostao dugo, već sam otišao u Kil na Baltiku, pošto sam tamo dobio mesto za doktorske studije.

Neke večeri sedeo sam tako sa nekim našim ljudima u jednom od tri moguća gay mesta u Kilu, kada se pojavio on, zgodan, plav i pomalo zbunjen Nemač.

Torsten je ušao u neko zlo doba u gay-kafić i ja rekoh okupljenom društvu: „Hajde da se kladimo da ću ovog večeras odvesti kući“. Nije prošlo mnogo i već smo veselo, sa lepom dozom maligana u krvi i rukom u ruci išli prema mom stanu, obojica zadovoljni „ulovom“ i zabavom za jednu noć. Međutim desilo da se zainteresujemo jedan za drugoga i tako je počela jedna duga noć

koja evo traje već punih osamnaest godina.

Na početku je bilo komplikovano naći stan za dva muškarca na severu Nemačke, jer u to doba i nije bilo baš jednostavno svugde reći da smo par. Ja sam studirao i studirao, jer mi u Nemačkoj nije bio priznat ceo fakultet, Torsten je radio, ali je u jednom trenutku ostao bez posla, pa je i on prionuo na dalje učenje. Učili smo i radili na smenu da bi onaj koji radi izdržavao onog koji studira, živeli smo u stanu od 18 kvadrata i bili smo zadovoljni. Polako smo napredovali i živeli svoj čudni, a ipak tako običan gay život. Za dvanaest godina provedenih u Kilu uspeli smo da dostignemo određene pozicije u zdravstvu, da imamo brojne prijatelje i da stignemo da vidimo čak i Australiju. Imali smo sreću u to vreme

da se pokažemo kao i dobri „iznajmljeni roditelji“. Naime, prijatelji koji su se vraćali u domovinu „ostavili“ su nam decu da se brinemo o njima dok ne završe školu i ne stanu na noge. Bilo je jako teško ovu decu vraćati u našu balkansku sredinu sa 16 ili 17 godina, tako da smo se prihvatili dužnosti i sa radošću izveli čak na maturu i sedeli na njihovim maturskim svečanostima kao „ponosni roditelji“. Nikome nikada od naših prijatelje nije palo na pamet da posumnja da bi njihovoj deci sa nama moglo biti neugodno, jer se nalaze među pederima. U neko doba se upitismo da li je sada ovo sve i odlučismo se na promenu. Ostavili smo sigurne poslove u Kilu i u uputili se prema Berlinu, pulsirajućem gradu i „carstvu grehova“. I opet „jovo nanovo“! Stigli smo u Berlin kao dva zrele čoveka i nije bilo lako naći posao u gradu u kome je oko 20% nezaposlenih. Ja sam se odlučio za privatnu delatnost, a Torsten se uključio u zdravstveni menadžment u bivšoj Istočnoj Nemačkoj. Selidba u Berlin nije donela samo nebrojene životne uspehe, već i padove i brige. Pre dve godine je bilo posebno komplikovano, kada je Torsten oboleo od jedne vrlo komplikovane neurološke bolesti. Bilo je strašno imati utisak da se gubi osoba sa kojom sam delio dobro i zlo 16 godina. U jednom momentu je izgledalo kao da će bolest pobediti. Tada sam prvi put u životu molio sve sile ovog sveta da ga ostave u životu. Bilo je dirljivo što mi je klijenika u kojoj se Torsten našao odobrila da po želji prenoćim u sobi i da budem sa njim. To nije bio dobar znak sa jedne strane, ali je pomoglo genezi snagom emocija sa druge. Sve to ne bi bilo moguće da nije postojalo društveno prihvatanje „drugačijih“. Posle Torstenovog boravka u bolnici smo, i pored svih sumnji lekara, seli u auto i otišli na ostrvo Silt u Severnom moru, gde je

Za moj rođendan sasvim romantično na obalama Plönskog jezera, Torsten me je „zaprošio“.

počela Torstenova geneza. Tamo smo prvi put posle mnogo godina ponovo počeli da razgovaramo o neophodnosti sklapanja partnerskog ugovora, kako se zvanično u Nemačkoj naziva gej brak.

Naime, pre desetak godina, za jedan od mojih rođendana, sasvim romantično na obalama Plenskog jezera na samom severu Nemačke, Torsten me je uz pregršt crvenih ruža i sa svećama na stolu „zaprošio“. Nisam znam sta ću ni kuda ću sa sobom. Bio sam iznenađen, počašćen, zbunjen i pomalo nepoverljiv prema celoj instituciji gej braka. No, rekao sam da, da, naravno, da!

Kada je institucija gej braka uvedena, ličila je na farsu, „da se pederi vesele“ – tako sam nazivao ovaj zakonski oblik, zato što osim promene prezimena nije bilo gotovo nikakvih zakonskih ravnopravnosti sa hetero-brakovima.

No, danas stvari izgledaju nešto drugačije, danas je rešeno ostavinsko, imovinsko i penziono pitanje partnera, kao i zdravstveno pitanje, dobijanje informacije o bolesti partnera i eventualno preuzimanje starateljstva nad nemoćnim partnerom, ako je to slučaj. Ono što još

uvek nedostaje je izjednačenost prema poreznim izdavanjima. Homoseksualne osobe su još uvek „kaznjene“ i plaćaju oko 25% veći porez od hetero-osoba koje su u bračnoj zajednici, mada pred državom imaju iste obaveze kao i heteroparovi.

Mi po nemačkom zakonu ne možemo da usvajamo decu. Ali možemo da dobijemo na starateljstvo decu koja dolaze obično iz sasvim dezolantnih porodica, tako da se na kraju ne radi o „srećnoj porodici“

već o punom radnom vremenu u socijalnom sektoru.

No, i pored svega odlučili smo pragmatično, ali iz ljubavi da se registrujemo u martu ove godina na istom onom ostrvu Siltu, gde je počela Torstenova geneza.

Pozvali smo samo kumove i dvoje najboljih prijatelja na ostrvo. Za ovu priliku je iz Novog Sada došla moja najbolja prijateljica sa kojom sam bio nerazdvojan još iz gimnazijskih dana. Dobili smo pregršt čestitki od prijatelja, poznanika i mojih bivših učenika i učenica. Bio sam ponosan na sve svoje hetero-prijatelje sa teritorije bivše Jugoslavije koji nikada, ni jednog momenta, nisu postavili pitanje da li je sve to što činimo i kako živimo u redu, već su se sa nama zajedno radovali.

Katarina Vargas: Sigurne i srećne u Londonu

Već nekoliko godina živim u Velikoj Britaniji, zemlji velikog srca i bezbroj mogućnosti. Doduše, to važi samo ako ste na pravoj lestvici društvenog poretka. Biti iz istočne Evrope, to kažem jer je Britancima Srbija ili Ukrajina sve ista geografija, ne stavlja me baš na sam vrh, ali sam spremna da to miroljubivo prihvatim (a i kako bih drugačije u tuđoj zemlji). Razlog za to je što se od momenta kada sam se preselila u ovu zemlju osećam hiljadu kilograma lakša i prvi put u životu ne moram da krijem sa kim živim, da menjam i izbegavam rodno određenje pri pominjanju životnih saputnica i, na kraju krajeva, slobodno i ležerno u konverzaciji kažem „moja partnerka i ja smo venčane“. Iako civilno partnerstvo zvuči drugačije od braka, niko ne insistira na detaljima i sasvim je svedjedno da li kažete da ste u braku ili civilnom

partnerstvu.

Zamislite da ste na večeri sa kolegama i povede se priča o porodici, planovima za godišnji odmor, sutrašnjem ručku ili izlasku u grad – a vi ne lažete, nego lepo izgovorite

Sve ovo ne znači da je moj život u Srbiji bio loš, ali sasvim sigurno nisam živela „punim plućima“

dva ženska imena, ili kažete „ja i moja partnerka planiramo to i to“. I konverzacija se nastavlja bez razrogačenih očiju, demonstrativnog ustajanja od stola, bez otkaza ili pretnji, već nasuprot, sasvim normalno.

I pre nego što sam se preselila u Britaniju, godinama sam dolazila u London, što turistički što poslovno. Metropolski duh Londona mi je oduvek prijao, i nevezano za civilne slobode i lične afinitete. Mogućnost civilnog partnerstva, koja je

uveđena 2005. godine, ipak je bila jedna od privlačnosti i ključna činjenica koja je moju partnerku i mene tada navela da se odlučimo da zasnujemo zajednički život u Londonu.

Inače, moja partnerka i ja smo se upoznale u Londonu, pre nekoliko godina, slučajno, preko zajedničkih prijatelja. Ona je tada već neko vreme studirala i živela u Londonu. Nekoliko godina naše veze na daljinu kulminiralo je odlukom da se ja ipak preselim u Britaniju, jer prosto velika homofobičnost srpskog društva nije bila nešto sa čime bismo se nas dve želele boriti.

Sve ovo ne znači da je moj život u Srbiji bio loš, ali sasvim sigurno nisam živela „punim plućima“.

Uglavnom zbog toga što sam oduvek grčevito čuvala svoju privatnost. U tolikoj meri da moja matična porodica, moje bivše kolege i određen broj poznanika ni dan-danas ne znaju da sam gay. Koliko god se pretvarali i glumili, to je nešto što utiče na kvalitet života koji je lošiji nego kod heteroseksualnih parova, bez obzira na finansijske prilike.

Dolaskom ovamo nismo rešile sve svoje probleme i, da bih mogla legalno da ostanem ovde i nastavim karijeru, odlučile smo se za civilno partnerstvo, za koje možda u tom momentu nismo bile spremne. Činjenica da je ona državljanka Evropske unije unekoliko je olakšala proceduru, jer supružnici i civilni partneri državljana EU u Britaniji, iako oni to sami nisu, imaju ista prava kao i EU državljani. Verujem da bismo se mi registrovale svakako, ali iz današnje perspektive verujem da bi to bilo možda malo kasnije i sa manje pritiska oko papirologije.

Pre registracije morale smo pribaviti potvrdu Britanskog imigracionog biroa da je naša veza stvarna i iskrena, što se radi u ambasadi u Beogradu. U pitanju je posebna vrsta vize kojom se dobija dozvola da se uđe u Britaniju sa namerom sklapanja civilnog partnerstva. Proces dokazivanja je bio u vidu prilažanja dokumenata i intervjuva, a dobijanje vize je bilo vrlo civilizovano, jednostavno i brzo. Nisam sigurna da neki drugi ljudi imaju isto tako pozitivno iskustvo.

Sama ceremonija je trajala i izgledala kao i bilo koje drugo venčanje. Imale smo nekolicinu prijatelja koje smo pozvale, a dvoje od njih su bili i svedoci. Moram priznati da sam bila iznenađena sa koliko je ležernosti matičarka vodila celu ceremoniju. Budući parovi imaju mogućnost da biraju, od muzike i teksta koji se koristi pri registraciji do samog mesta gde će se venčati.

Mislim da u ovom momentu gay osobe više cene ono što heteroseksualne osobe uzimaju zdravo za gotovo i bez razmišljanja.

Nas dve smo se odlučile za standardnu registraciju u opštini. Ceremonija je trajala dvadesetak minuta i nakon potpisa odmah smo dobile i „Certificate of civil partnership”, iliti Izvod iz matične knjige venčanih. Dan smo nastavile u restoranu na obali reke uz sjajnu klopku i provod.

Onog momenta kada se registrujete kao civilni partneri, vi možete da počnete regulisanje svih ostalih prava u pogledu legalnog boravka u Ujedinjenom Kraljevstvu, dozvole za rad, prava nasledstva u slučaju da se nešto desi vašoj partnerki ili vama, prava na penziju itd. Civilno partnerstvo je u pravnom smislu izjednačeno sa brakom. Razlog zašto civilno partnerstvo nije verbalno izjednačeno sa brakom je manje tehničke, a više religiozne i političke prirode.

Nakon sedam godina poznanstva i tri godine civilnog partnerstva, nas dve još uvek mislimo da je Britanija jedna od najliberalnijih zemalja po pitanju civilnih i ljudskih sloboda, te tako za sada ne razmišljamo da se selimo negde drugde. Naravno, to ne znači da u nekom narednom periodu ne bismo možda o tome i raz-

mišljale. Napokon, ako ništa drugo, klima u Britaniji nije idealna i ne odgovara nam. Takođe, ni ovde nije sve idealno i nisu svi liberalni prema gay populaciji, ali naše lično iskustvo je više nego pozitivno. Tako da će za nas preseljenju u neku drugu zemlju, ili čak i povratak u Srbiju, svakako morati da sačekda da se u zemlji u koju bismo se preselile vidno smanji homofobija i uvede mogućnost civilnog partnerstva. Ni ja ni moja partnerka ne želimo da dođemo u situaciju da, ako nam se nešto desi, ne možemo da se posetimo u bolnici ili da naši rođaci donose odluke o nama ili naslede ono što smo mi zajednički stvarale. Mislim da u ovom momentu gay osobe više cene ono što heteroseksualne osobe uzimaju zdravo za gotovo i bez razmišljanja. Ja sam u svakom momentu svesna šta mi je civilno partnerstvo donelo u smislu legalnih prava i društvenog priznanja naše zajednice i ljubavi. Volela bih da se to desi i gay osobama u mojoj zemlji, i da dobri, vredni i pametni ljudi ne budu odbačeni i ne moraju da se sele u druge države zato što su drugačiji od većine.

Marko Pavlović:

markopavlovic1982@gmail.com

Moj suprug i ja razmišljamo o životu u Srbiji

Da li si napustio Srbiju zbog toga što si gej, da li si „seksualna“ izbeglica ili lifestyle azilant?

Ne, živim u Ujedinjenom Kraljevstvu zato što imam veoma specifičan posao u bankarstvu i London je jedan od retkih gradova gde takvi poslovi postoje. Iako sam ovde upoznao svog muža Patrika, koji je Britanac, provodimo mnogo vremena u Srbiji i nadamo se da ćemo provesti dobar deo života kao stanovnici Srbije.

Osim specifičnosti posla, da li postoje još neke prepreke vašoj eventualnoj selidbi u Srbiju?

Da, i one su prvobitno pravne prirode. Prošle godine sam razgovarao sa svojim advokatom po pitanju Patrikovog imigracionog statusa u Srbiji. Iako Srbija ne priznaje istopolne brakove, očekivao sam da bi Patrik mogao da dobije pravo na neograničen boravak u Srbiji kao nevenčani suprug srpskog državljanina. Međutim, srpski imigracioni zakoni uopšte ne prepoznaju našu vezu i, dok se ti zakoni ne promene, moj muž može da boravi u Srbiji samo kao turista ili kao strani radnik ako dobije radnu vizu. To je za nas neprihvatljivo, pogotovo što Patrikova domovina mene smatra njegovim supružnikom i nudi mi državljanstvo na osnovu našeg braka.

Spomenuli ste pravne prepreke u množini. Šta vas još sprečava?

Patrik i ja smo započeli proces usvajanja deteta. U Britaniji imamo apsolutno ista prava kao i suprotnopolni parovi pri usvajanju. Međutim, u Srbiji uopšte nemamo pravo na usvajanje. Ja sam se konsultavao sa svojim pravnim savetnikom o mogućnosti usvajanja siročadi iz Srbije ali me je odgovor šokirao: Republika Srbija smatra da je bolje za romsku decu iz siromašnih opština sa juga Srbije da žive u domovima i da, kada odrastu, budu žrtve siromaštva, diskriminacije ili nasilja, nego

da imaju dva oca koja mogu da im priušte sve što je potrebno da bi se afirmisali kao srećni i produktivni članovi društva.

Srpsko zakonodavstvo ne prepoznaje niti priznaje istopolne parove, kakav je slučaj kada je tvoja porodica u pitanju?

Patrik i ja smo iz prilično tradicionalnih, palanačkih porodica srednje klase, što možda i nije baš najbolji recept za liberalno vaspitanje. Ipak, i moji i Patrikovi roditelji i ostali članovi familije zaista veruju u „porodične vrednosti“, što znači jedinstvo i ljubav. Veoma često posećujemo i moju i njegovu familiju, prihvaćeni smo kao zetovi, imamo punu podršku po pitanju usvajanja dece, i generalno smo jednostavno sastavni deo naših porodica, kao bračni par. Kao i mnogi naši demografski vršnjaci, kao tinejdžeri smo očekivali da nam uloge u familijama neće biti ovako holivudske, ali očigledno smo potcenili naše roditelje. Iz iskustva smatram da su reči „Moji roditelji to ne bi prihvatili pa im ništa i ne govorim“ primer diskriminacije i stereotipa, srpske familije nemaju homofobični

U Britaniji imamo apsolutno ista prava kao i suprotnopolni parovi pri usvajanju.

gen i moramo našim roditeljima dati šansu da budu otvoreni i pozitivni.

Da li razmišljaš o svom položaju na poslu ako bi radio u Srbiji?

Znam da je već nekoliko godina na snazi zakon o radu koji zabranjuje diskriminaciju po pitanju seksualne orijentacije, i da to isto radi i opšti zakon protiv

diskriminacije. Takođe mi je poznato da primena zakona u Srbiji nije uvek na nivou zapadne Evrope. Ipak, ne bih pristao na povlačenje u ormar zbog posla. Od kada sam počeo da radim bio sam otvoren po pitanju svog života. Moj muž dolazi na poslovne događaje na koje su pozvani surpužnici, u ponedjeljak pričam sta smo „my husband and I“ radili u subotu itd. Na kraju, moja kompanija zna da, u slučaju nekog ne-daj-bože, treba da zove Patrika koji je zaveden u datoteci u rubrici „supružnik/partner“. Ništa manje ne bih prihvatio ni od bilo koje srpske kompanije.

Pošto će vaša deca odrastati u inostranstvu, da li možete zamisliti eventualni život u Srbiji kao porođica sa istopolnim roditeljima?

U Srbiji danas ima na desetine takvih porodica, i to ne samo po urbanijim krajevima Beograda i Novog Sada. Naša deca će definitivno odrastati uz obe kulture. Patrik i ja planiramo da srpski bude službeni jezik našeg doma da bi naša deca bila funkcionalno dvojezična, a ionako se svi prezivamo Pavlović. Školski raspusti kod mojih roditelja će kompletirati kulturalno obrazovanje po pitanju naših karakteri-

stika: inat, svinjetina, košarka. A ni Republika Srbija ne pravi problem pri davanju državljanstva deci sadašnjih državljana, pa će naša deca od samog usvajanja imati i srpski pasoš. Izgleda da je na nama gejevima da spasimo Srbiju od bele kuge...

POVIJEST GEJ LEZBIJSKOG ŽIVOTA I KULTURE je knjiga na 384 str, formata 26 x 20 cm, tvrdog poveza, ilustrovan sa 253 fotografije i ilustracije. Knjiga je prvi put objavljena 2010. godine i ovo izdanje je jedno od prvih deset prevedenih u svetu.

Ova knjiga je prava sveobuhvatna globalna gej istorija. Spektakularno ilustrovan obuhvata širok izbor slika, mnoge koje su tek nedavno pronađene. Od Teokritovih stihova do *Queer as Folk* serije, od transrodne kulture američkih Indijanaca do transrodne kulture australijskih Aboridžina, u petnaest poglavlja opsežno ilustruje zajedništvo ljubavi i požude, kao i različite načine na koji su takve želje bile ispunjavane kroz vekove.

Od 1. juna možete se pretplatiti na knjigu po promotivnoj ceni od samo 1685 dinara. Knjiga izlazi iz štampe 1. oktobra 2011. godine i koštaće 3900 dinara.

Knjigu možete naručiti na email: gayecho@gmail.com

Izdavač za Srbiju je Redbox - www.redbox.rs

1685 din u preprodaji

Aleksandar Mijatović i Šantu Batačeri

Gej venčanje u vazduhu

Aleksandar Mijatović i Šantu Batačeri bili su pobednici evropskog takmičenja za prvo gej venčanje u vazduhu, koje je organizovala skandinavski aviokompanija „SAS“. Kompanija je organizovala takmičenje za parove starije od 21 godine iz svih zemalja iz kojih "SAS" leti, a posetioci njihove internet strane odabrali su dva muška para - jedan američki i jedan evropski. Evropski pobednici, dobitnici 81.640 glasova, postali su prvi istopolni par koji je izrekao sudbonosno "da" u "Erbas A340", i to 6. decembra na letu SK903 iz Stokholma za Nju-

jork. Šansu da se na istom letu u avionu venča dobio je i lezbijski par Eva Tomašević i Gosla Ravinska. Predstavnici kompanije "SAS", koja je u zajedničkom vlasništvu vlada Švedske, Danske i Norveške, istakli su da već godinama organizuju venčanja u avionima tokom leta, ali da su ovog puta želeli da budu prvi u svetu koji će organizovati gej venčanje u vazduhu. Predstavnik ove kompanije ranije je rekao da je "SAS" nacionalna kompanija tri najliberalnije i najnaprednije zemlje na svetu, posebno kada je reč o zaštiti prava homoseksualaca. Iza-

brani mladenici dobili su povratne karte u biznis klasi, tri noćenja u jednom od hotela u Njujorku, plaćene letove do Los Angeles, gde će im biti obezbeđen trodnevni hotelski smeštaj u Holivudu. Aleksandar Mijatović postao je ne samo prvi gej Srbin koji će se venčati u avionu, već će biti i prvi gej muškarac u svetu kome je to pošlo za rukom! Aleksandar je poreklom iz Srbije, ali je rođen u Nemačkoj i živi u Berlinu, gde se i upoznao sa Šantuom, s kojim je u vezi od 29. maja 2003. godine. Obojica su kreativni direktori u firmi „Middle East Vision“. Ideju

da se na ovaj način venčaju, dobili su sasvim slučajno... - „U trenutku kad smo rešili da se venčamo, odlučili smo i da venčanje mora biti jedinstveno. S' obzirom na to da venčanje istopolnih osoba još nije rado viđeno, čak i u zemljama koje su daleko razvijenije od Srbije, želeli smo da naše venčanje bude neka vrsta podrške ljudima koji žele otvoreno da pokažu da nema ničeg lošeg u tome da nekom javno pokažeš i dokažeš svoju ljubav“ - rekao je Aleksandar za dnevni list ALO. Aleksandar je rođen u nemačkom

gradu Frojdenštatu, a roditelji su mu poreklom iz Bosne i Srbije. Veza sa Šantuom, kako kaže, počela je posle jedne žurke u Berlinu... - „Upoznali smo se na jednoj žurci i ubrzo nakon toga smo imali sastanak, nakon kog smo završili u mom stanu. Razgovarali smo do jutra i postavili temelje naše buduće veze. Ubrzo smo shvatili da želimo ozbiljnu vezu, koja je i započela 29. maja 2003. Naša ljubav je takva da i posle sedam godina veze i dalje imam leptiriće u stomaku kada pogledam Šantua“ - kaže Ale-

ksandar, i dodaje da mu je poznata situacija u Srbiji povodom položaja LGBT zajednice. - „Iako ne živim u Srbiji, pomno pratim događaje i dešavanja na ovu temu. Jako mi je drago što političari na vlasti pružaju podršku LGBT osobama. Parovima u Srbiji, koji bi želeli da svoju ljubav krunišu brakom, poručio bih da je to moguće uraditi, na primer u skandinavskim zemljama, mada to u Srbiji ne bi bilo priznato. Javno pokazivanje ljubavi je pravi način da se predrasude najzad uklone“ - zaključuje Aleksandar.

Pep

Put do gej braka vodi preko dva strejt

Kao još jedan u nizu „odbeglih“, trebalo bi da vam ispričam svoju životnu priču sa srećnim završetkom. Iskreno, ne mogu da se žalim, jer sve ružno što sam preživeo, preživeo sam jer sam tako hteo. Oni koji kažu da druga opcija ne postoji – lažu, postoji, samo je pitanje da li nam se ishod sviđa ili ne.

Naime, hoću da razjasnim nešto u samom startu. Iz Srbije sam otišao, pre svega, jer nisam mogao da podnesem ni ideju da kažem majci da sam gej. Zbog svega što smo preživeli, moja porodica i ja u prošlosti, nakon prvog neuspelog pokušaja da se kroz život provučem kao regularni heteroseksualac, čutke sam izašao iz Srbije i pobegao u Španiju. U Španiju sam došao iz jednostavnog razloga. Na jednoj od mnogobrojnih gej stranica sam upoznao mog sadašnjeg partnera, i nakon više od godinu dana razmišljanja, rešio sam se izborim sa svim strahovima i paranojama koje ima obični gej u ljušturi heteroseksualca. Prvih par meseci nakon mog izlaska iz senke, nikada neću zaboraviti. Još uvek sam bio u braku sa jednom devojkom, koje mi je nakon svega jako žao, jer je morala da podnese breme moje gluposti. Bila je **to epoha bujice, tada meni nepoznatih osećanja, a iznad svega jedan intenzivni, nepodnošljivi osećaj krivice, koji me je proganjao i ponekad to još uvek čini. Krivice, pre svega zbog onoga što je moja bivša žena morala da proguta, a zatim i zbog toga što sam izneverio očekivanja moje majke, rodbine... Ali na kraju, pričamo o mom životu, što će reći o onome što JA očekujem od MOG života.**

Sam dolazak u Španiju je, za mene, bio drugi udarac koji mi nije dozvolio da se osvestim. Kao prvo sa potpunim neznanjem šanskog i solidnim engleskim očekivao sam da ću se brzo snaći. Međutim, od engleskog ovde se ne nađe ni e, tako da sam navrat nanos trebao da naučim španski. Ali jezik nije bila jedina barijera koja me je dočekala. Bolje rečeno, većinu ostalih barijera sam ja nosio sa sobom. Pre svega me je mučila sopstvena moralna ukločenost i ideja da je biti gej prljavo, onako kako nam je naše drago društvo (a ovo se ne odnosi samo na društvo u Srbiji) to usadilo. Iskreno, trebalo mi je vremena da se prilagodim. Imao sam sreću da dođem direktno u Madrid, i u ono što Španci zovu komšiluk Chueca, deo grada sa izraženom gej aktivnošću, gde sam se prvi put sreo sa situacijom da vidim opuštene gej i lezbejske parove u tolikom broju. Naravno, vidaju se u celoj Španiji i nije ništa neobično videti dve devojkice ili dva mladića koji se ljube u metrou a da ih pri tom ne napadaju, ali je broj parova i njihova opuštenost ono što me je impresioniralo. Nakon par meseci imao sam priliku i da prisustvujem i mojoj prvoj gej paradi, koju je te godine, barem prema onome što je dnevni list „El Pais“ preneo, posetilo oko dva miliona ljudi, i ne samo gej, lezbo i bi

opredeljenih, već ljudi svih rasa, boja i opredeljenja. Lično sam stajao pored bračnog para sa detetom od nekih pet godina, koji su izašli da se provedu, daju podršku (sa zastavicama duginih boja) i uživaju sa svojim prijateljima. Naime, moto parade ponosa te godine je bio „Za škole bez ormara“ i „Podrška porodicima“.

Vremenom, morao sam da se snađem i sredim papire kako bih ostao. Kao što se zna, gej brakovi su legalizovani u Španiji, međutim, kako moj partner nema državljanstvo već samo radnu dozvolu, stupanje u brak sa njim nije bila opcija, pa sam opet završio u strejt braku... Kakva ironija.

Vremenom će se stvari srediti i prvom prilikom, kada sredim papire u potpunosti, sklopićemo brak, kao i mnogi od naših drugara.

Gledano sa strane, za ovih par godina, **preživeli smo mnogo toga ružnog, ali je lepo ono što se računa. I za svo to vreme, sa svim udarcima i problemima, nije mi ni palo na pamet da se vratim u Srbiju, iako je situacija bila teška.** Samo je jedan od nas dvojice

Moj partner nema špansko državljanstvo, stupanje u brak sa njim nije bila opcija, pa sam opet završio u strejt braku...

radio, i trebalo je preživeti besposlicu, neimanje, ali sve to ima drugu boju koja nije tako tamna kao tmina u Srbiji. Doći ću u Srbiju, jer mi nedostaju moja porodica i drugari, ali samo kao turista u sopstvenoj zemlji. Znam da zvuči užasno, ali stvari tako stoje; nemam nameru da se krijem, a još manje sada, nakon svega što sam ovde video i doživio. U Španiji se osećam slobodnim i to je ono što životu daje smisao.

Beneficije koje život znače

Koje beneficije imaju bračni i vanbračni parovi, a koje su uskraćene istopolnim parovima u Srbiji

Brak je definisan Porodičnim zakonom Republike Srbije članom 3. kao „zakonom uređena zajednica života žene i muškarca“, dok je vanbračna zajednica definisana članom 4. koji kaže da je „vanbračna zajednica trajnija zajednica života žene i muškarca, između kojih nema bračnih smetnji“. I bračna i vanbračna zajednica isključuju istopolne parove, ali šta bi to pravo donelo LGBT osobama?

Bračna i vanbračna zajednica su izjednačene, ali samo u pravima i obavezama koje su definisane Porodičnim zakonom, dok to nije slučaj sa drugim zakonima. Porodični zakon reguliše bračne i imovinske odnose, odnose deteta i roditelja, usvajanje, starateljstvo, pravo na izdržavanje, zaštitu od nasilja u porodici... Istopolni parovi su apsolutno ignorisani ovim zakonom, osim kad je u pitanju zaštita od nasilja u porodici. Nasilje u porodici, kako je definisano ovih zakonom, jeste ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice, a naročito se nasiljem smatra nanošenje ili pokušaj nanošenja **telesne povrede, izazivanje straha pretnjom ubistva ili nanošenja telesne povrede, prisiljavanje na seksualne odnose, ograničavanje slobode kretanja ili komunikacije, vređanje**. Članovima porodice kada je ovaj član u pitanju smatraju se između ostalih i lica koja su međusobno bila ili su još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, što podrazumeva istopolne parove.

Kad je u pitanju zajednička imovina, istopolni parovi moraju posebnim ugovorima da regulišu svoje odnose, jer se istopolne zajednice ne smatraju vanbračnim i ne mogu biti bračne i samim tim njihovi odnosi nisu regulisani Porodičnim zakonom. Istopolni partner je takođe ignorisan i kad je u pitanju Zakon o nasleđivanju, tako da se nasleđivanje mora regulisati testamentom, koji može biti oboriv pred sudom i nasleđena imovina se u tom slučaju smatra poklonom na koji se plaća porez. Istopolni partneri su takođe ignorisani Zakonom o zdravstvenoj zaštiti tako da nemaju zakonsko pravo da budu informisani o zdravlju svog partnera ili da odlučuje o njegovom lečenju, ako on za to nije sposoban i ne mogu da preuzmu telo svog preminulog partnera, jer zakon ne podrazumeva istopolnog partnera kao deo porodice. Kad je u pitanju zdravstveno osiguranje, bračni ili vanbračni partner osiguravnika je pokriven njime ako ga on sam već nema. Istopolni parovi su i u ovom slučaju ignorisani. Za razliku od bračnih partnera, u ovom slučaju vanbračni moraju da dokazuju da su vezi više

od dve godine, kako bi ostvarili ovo pravo. To se dokazuje izjavom vanbračnih partnera, izjavom dva svedoka koji potvrđuju da taj par živi zajedno dve godine i fotokopijama ličnih karata partnera koje pokazuju istu adresu stanovanja.

Po Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija osuđeni ima pravo na posetu bračnog druga, dece, roditelja, usvojenika, usvojitelja i ostalih srodnika u prvoj liniji i u pomoćnoj liniji do četvrtog stepena krvnog i tazbinskog srodstva, kao i hranitelja, hranjenika i staratelja. U članu 78. ovog zakona nisu eksplicitno navedeni istopolni partneri, ali upravnik zavoda može osuđenom odobriti i posete drugih lica. Kad je u pitanju boravak u posebnoj prostoriji pri poseti koji je definisan članom 82. ovog zakona stoji da osuđeni ima pravo da jednom u tri meseca boravi s bračnim drugom, decom ili drugim bliskim licem tri časa u posebnim prostorijama zavoda. Blisko lice može biti istopolni partner.

Adam i Boban: Brak koji Srbija ne priznaje

Boban Stojanović venčao se sa svojim dugogodišnjim partnerom Adamom u Kopenhagenu tokom Parade ponosa 2008. godine. Ovaj brak je simboličan jer je sklopljen u jednoj crkvi i oni nisu državljani Danske, ali bez obzira na to, Srbija ne priznaje istopolne brakove koji su sklopljeni u inostranstvu.

- Inkluzivna crkva u Danskoj, jedna od frakcija protestantske crkve, organizovala je davanje blagoslova svim parovima koji su došli na Paradu a žive u zemljama gde venčanje nije moguće. Bilo je to simbolično, ali lepo iskustvo, nešto što nismo planirali a, eto, desilo se – rekao je Boban Stojanović, predsednik *Queeria centra*, za Blic.

RENDE

ARNO KATRIN

SWEET HOME

Sladana Bukovac **ROD AVETNJAKA**

RENDE

TOMAŠ PJONTEK

HEROIN(A)

MILJENKO JERGOVIĆ **OTAC**

Laurinski rečnik

Dejan Nebrigic

York

DRAGO GLAMUZINA **TRI**

RENDE

IVANČICA DERIĆ

SA MOGA PROZORA, ODLIČAN JE MOJ ŽIVOT

JELENA ČARIJA KLONIRANA

RENDE

Aleš Čar

Made in Slovenia

Kventin Krišp *Razgolićeni državni službenik*

RENDE

REN

HOME COMING QUEEN

ANA JERGENSDOTER

VE

UBAV NA POSLEDNJI POGLED RENDE

KOPERNIKOVA 6
11000 BEOGRAD
TEL + 381 11 329 2053
RENDE@SBB.RS
WWW.RENDE.RS

Filip Kor
KEMP

marki
VILIJAM S. BAROUZ

MILJENKO JERGOVIĆ

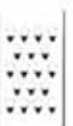
ROMAN O KORINI

BERI GIFFORD
DIVLJI U SRCU

ADAM HAZLET
UNION ATLANTIC

FRANSOA BEGODO
IZMEĐU ZIDOVA

Andela T.

LGBT roditelji u Srbiji

Krajem prošle godine, na inicijativu nekoliko LGBT roditelja, pokrenut je sajt (<http://lgbtroditelji.110mb.com>) za podršku LGBT roditeljima u Srbiji kako bi pomogli svojoj deci i sebi samima.

Njihova želja je da razmenjuju iskustva kako bi se ovi roditelji i njihova deca lakše nosili s pitanjima u školi i okolini i kako bi njihova deca upoznala druge istopolne porodice. Razgovarali smo sa Anđelom, jednom od pokretačica ove ideje.

Kako je došlo do pokretanja sajta namenjenog LGBT roditeljima?

Ideja nam je bila da napravimo neku Internet prezentaciju kako bismo mogle da se upoznamo sa što više LGBT roditelja u Srbiji, da razmenjujemo iskustva. Nismo ni slutile da će mediji ovako pozitivno da reaguju na sve ovo. Prosto je fantastično to što se dešava.

Ljudi mahom smatraju da LGBT roditelji ne postoje i ne razumeju kako je to moguće. Da li možete da objasnite kako su LGBT osobe postale roditelji?

Pitajte moje dete da li ne postojimo... Postojimo i to ne od juče, ne od pre neki dan, godinu, već decenijama unazad. Ali, neću da pričam bajke pa da kažu: eto, izmišljaju. Tu smo, imamo decu, volimo svoju decu najviše na svetu i deca vole nas, trudimo se da im pružimo maksimalno od onoga što smo u stanju. Najveći broj dece je iz prethodnih heteroseksualnih veza. Dosta lezbijki odluči se na taj korak da stupi u heteroseksualni brak i rodi dete kako bi „odradile dug roditeljima i familiji“, ali se uvek posle toga desi razvod, jer takve veze ne funkcionišu ni na koji način. Sve ostale opcije daleko su komplikovanije, ali ima i njih. Na primer, da gej drugi doniraju seme, da se uradi inseminacija u inostranstvu i slično... Za sve ovo potrebno je mnogo želje, volje i ljubavi. U istom procentu koliko heteroseksualne osobe žele decu, toliko ih žele i homoseksualne. To je, prosto, priroda.

Kako reagujete na komentare da vam decu treba oduzeti?

Pa to su neki veoma loši ljudi. Moje dete, kad čuje takve komentare, počne da plače. Rasturiti jednu zdravu i dobru porodicu, punu ljubavi, zarad nekih predrasuda, ni na koji način nije dobro. Nije nas mali broj u Srbiji, i svakako je bolje razumeti, poštovati i rešiti problem, nego gurati pod tepih ili izgovarati rečenice pune mržnje. Možete pogledati neke antropološke studije u kojima se jasno daje do znanja da forma porodice nisu samo mama i tata. U stvari, forma porodice najmanje je bitna. Bitni su odnosi u okviru nje, ljubav i razumevanje. Postoji ta predrasuda da nedostaje muška figura. Pa ne živimo mi izolovane u pećini pa da dete ne može da se rodno odredi u smeru koji mu je potreban.

Da li je to jedan od razloga zašto krijete prezime i identitet od javnosti?

Sigurnost naše dece na prvom je mestu. Znate i sami šta su jedna majka, otac, roditelj u stanju da urade za svoje dete? Bolje da ne objašnjavam...

Viš informacija:

<http://lgbtroditelji.110mb.com>

Šta kažu ljudi koji vam se javljaju putem sajta?

Dnevno dobijamo mnogo e-mail poruka sa divnom pozitivnom energijom. Ljudi se javljaju da pomažu, šalju podršku, daju predloge, nude tehničku pomoć. To je nešto stvarno fenomenalno i iskreno, nismo se nadale da će se sve to dešavati sa toliko snage.

Želite da budete roditelji?

Javnost ima pretežno negativan stav o LGBT roditeljstvu, koji utiče na mnoge LGBT osobe da odustanu od te ideje, ali uprkos tome pojedini imaju veliku želju da budu roditelji. Ta želja je teško ostvariva u Srbiji. Moguće je, ali komplikovano. Lezbejkama i biseksualnim ženama je u toj priči jednostavnije, jer žene rađaju decu, samo im je potreban donator sperme, a to može biti prijatelj, gej drug, banka sperme u inostranstvu ili jednokratna heteroseksualna avantura. Kad je u pitanju veštačka oplodnja u Srbiji i lečenje neplodnosti, pravo na to imaju heteroseksualni parovi koji su u braku ili vanbračnoj zajednici. Po zakonu o lečenju neplodnosti postupcima biomedicinski potpomognutog oplodjenja, pravo na lečenje neplodnosti ima i punoletna i poslovno sposobna žena koja živi sama uz saglasnost ministra nadležnog za poslove zdravlja i ministra nadležnog za porodične odnose, ako za to postoje opravdani razlozi.

Pravo na usvajanje u Srbiji imaju

supružnici ili vanbračni partneri zajedno i, izuzetno, lice koje živi samo ako ministar nadležan za porodičnu zaštitu to dozvoli, ako za to postoje opravdani razlozi. Jako puno parova čeka da usvoji dete, ali i jako puno dece čeka na usvojenje. Situacija je takva jer parovi mahom žele da usvoje zdravo novorođenče, tako da mnoga starija deca, deca omeštena u razvoju ili romske nacionalnosti nikada ne nađu usvojitelje. Istopolni parovi ne mogu da usvoje decu zajedno, jer nisu zakonski prepoznati kao par, tako da jedina mogućnost jeste usvojenje kao jedinka uz dozvolu ministra ili hraniteljstvo. Ne postoje nikakve zakonske prepreke da LGBT osobe budu hranitelji, da obezbeđuju i organizuju prihvati i da se kompletno brinu o detetu bez roditeljskog staranja, što bi bilo naročito pogodno za LGBT decu koju su roditelji izbacili iz kuće. Takođe, postoji opcija usvojenja iz inostranstva, ali je to izuzetno komplikovana, skupa i dugotrajna procedura, koja se razlikuje od

zemlje do zemlje.

Elton John i njegov partner David Furnish dobili su sina uz pomoć surrogat majke. Donirana jajna ćelija je oplodena spermom Eltona Johna i onda je surogat majka iznela trudnoću i rodila dete. U Srbiji je ovakav scenario nemoguć jer se članom 56. Zakona o lečenju neplodnosti postupcima biomedicinski potpomognutog oplodjenja, zabranjuje u postupku biomedicinski potpomognutog oplodjenja uključivanje žene koja ima nameru da dete posle rođenja ustupi trećem licu, sa ili bez plaćanja bilo kakve naknade kao i nudenje usluga surrogat majke. Postoji opcija da se koriste usluge surrogat majke iz zemalja gde je to dozvoljeno, kao što su Poljska, Rusija, Velika Britanija, Kanada, SAD, ali takve procedure koštaju od 10 do 150 hiljada evra.

Pojedini gej muškarci u Srbiji su se odlučili da sa svojim prijateljicama lezbejkama imaju svoju biološku decu, što je najjednostavniji način da se bude roditelj.

Zovem se Marija i imam 28 godina, a ovo što pišem je moja životna ispovest o nečemu što mislimo da je jako daleko, sve dok se ne dogodi nama, u našem okruženju, u našoj porodici.

MARIJA (28) BEOGRAD

Priroda je lepa zato što je šarenolika

Kada si prvi put primetila da tvoje telo nije „odgovarajuće“?

Prvo želim da naglasim da je jako teško odgovarati na sva ova pitanja, jer je to podsećanje i vraćanje u neka užasna stanja, užasne trenutke teških depresija i suicidalnih misli. Zato nije jednostavno opisati ceo pređeni put. Ne mogu da kažem da sam veoma rano primetila da imam problem sa telom – ja bih to slobodno nazvala defektom – jer nisam ni znala da se nešto pogrešno dešava. Prvi veliki problem sam imala u vrtiću i, naravno, pri polasku u osnovnu školu, kad su i počele striktno podele na dečake i devojčice. Tad je počela da se u toj dečjoj glavi odvija mala katastrofa, a pubertet je udario kao cunami i pokosio i najmanji tračak nade za bilo šta.

Svi se rađamo različiti, različitih genetskih predispozicija. Neki imaju duge noge, neki plave oči, neki kratke ruke, pa zar je moguće bilo sve svesti na prostu binarnu karakteristiku i podelu na muškarce i žene u prirodi? Naravno da nije, i priroda je upravo lepa zato što je šarenolika. Ja bih rekla, prosto, duginih boja.

Odrastati sa ovakvim defektom, sa takvim osećajem je užasno teško, i u zavisnosti od karaktera deteta prolazi se lakše ili teže kroz život. Ja sam, recimo imala sreću da sam se posvetila matematici, nauci, i svoj fokus sa sebe prebacila na sve ostalo, ono što nisam ja. To me je i spasilo i pomoglo do jednog trenutka, a taj trenutak je onaj kad svi mehanizmi koje napravimo veštački, kako bismo obuzdali i vezali sebe i bili u skladu „sa društvom“, jednostavno padaju u vodu, i kad snaga prirode u nama uzima svoj primat... To i jeste trenutak kraha „sistema“, kada pomišljamo

samo na samoubistvo, jer drugi način kao ne postoji – ili možda, ipak, postoji?

Ti si sa procesom tranzicije počela relativno kasno. Zašto?

Termin „tranzicija“ nije odgovarajući. To je kao da se vozimo metroom, ili prelazimo od tačke A do tačke B, a ovo lečenje je daleko od svega toga, i ni malo ne liči na putovanje. Kad bi u prirodi postojala samo dva roda, prosto određena, onda bismo možda, kažem možda, i mogli da tako nešto napišemo.

Ovde se radi o lečenju teškog fizičkog defekta. Ljudi jednostavno moraju da prihvate da se neka deca rađaju sa problemima ovog tipa, i da ništa nije čudno kad se rodi devojčica sa penisom ili dečak sa vaginom, ali da je to za tu decu, upravo zahvaljujući nerazumevanju društva i okoline, neadekvatnom sistemu obrazovanja, pakao od najranijih dana detinjstva. Ja sam kasno počela sa lečenjem, pre svega jer sam mislila da mogu da izađem na kraj sa samom sobom. Recimo da sam tvrdoglava, i da sam išla silom protiv svoje prirode, što je napravilo niz katastrofa u mom životu, ali isto tako sam, eto upravo zbog svoje tvrdoglavosti, i uradila neke dobre stvari.

Lekarima sam se javila u trenutku kad je moj mozak bukvalno počeo da se gasi i kada sam pokušala da izvršim samoubistvo – na moju sreću, bezuspešno.

Kako je izgledao taj proces lečenja?

Lečenje je počelo tako što sam otišla kod psihijatra-seksologa, u jako lošem psihičkom stanju, bukvalno sam jecala pred njim. Imali smo razgovor od jedno pola sata-sat, i tu je bilo sve jasno. Prosledio me dalje lekarskom timu za lečenje teškog oblika rodne disforije (Hari Bendžaminovog sindroma).

Sledeća stepenica je bila doktorka, endokrinološkinja, koja mi je uradila niz analiza, od kariotipa, rentgena šaka, elektromagnetne rezonance glave i, naravno, hormonskih analiza krvi. Lečenje je započeto hormonskom terapi-

jom, u vidu injekcija, i kad sada prevrtim malo film unazad shvatim da sam od tog trenutka primila preko 300 injekcija, i da će to da me prati do kraja života, kako bih mogla da normalno živim, jer prestanak terapije podrazumeva osteoporozu, teške disfunkcije u radu mozga, znači, mentalne teškoće, kao i moguće prateće probleme.

Posle godinu dana pripreme hormonske terapije, javila sam se hirurgu za rekonstruktivnu hirurgiju i dogovorila se sa njim, nakon pregleda, o operativnoj metodi i datumu same operacije. Reći ću samo da je ovo izuzetno teška operacija, da traje oko 10 sati, i da je jedna od kompleksnijih koje se kod nas izvođe, ali zahvaljujući fantastičnom timu lekara, urologa, urogenitalnih hirurga, sve se odvija bez problema.

Nakon ovoga, nastavlja se hormonska terapija, a ono što sada znam je da sa početkom lečenja ulazimo u pubertet, naravno drugi po redu, da ova terapija prvo ima zadatak da „poništi“ delovanje prvog puberteta i da onda uradi svoje. „Balansiranje“ celog tela i svih organa traje oko deset godina i veoma je burno, što se promena tiče.

Da li si imala problema sa promenom dokumenata? Koje konkretne probleme imaš zbog dokumenata?

Ovo je sada više pravni aspekt celog problema. Srbija kao Srbija – nema nijedan zakon koji se ovim

problemom bavi ni na koji način, iako kod nas postoji lekarska praksa lečenja HB sindroma već više od trideset godina. Mi nemamo zakone za mnogo banalnije stvari, tako da nije ni čudo nepostojanje jednog ovakvog paketa zakona.

Što se tiče promene dokumenata, ljudi zaposleni u opštinama izlaze u susret, jer su na neki način senzibilisani, i prave promenu u matičnim knjigama tako što se pronalazi navodna greška kod prvobitnog upisa, i na taj način se ovaj pravni nonsens nekako rešava. U mom

stanju stvari, jer tamo piše oznaka pola, koja se ni na koji način ne poklapa sa realnim stanjem. Imala sam puno problema na svim graničnim prelazima.

Kako je tvoja porodica reagovala, supruga, deca?

Znate šta, kada mi je konstatovan problem, i kada su lekari rekli da moram da se lečim kako bih nastavila život, nije bilo drugog rešenja. Naravno, postojao je veliki strah od svega, a najveći teret i problem je okruženje čiji pritisak smo svi osetili, i ona i deca i ja. Nije

lako uz svu medicinsku negu, hormonsku terapiju, izneti na svetlost dana i tu priču u svom komšiluku, na poslu, ili bilo gde drugde. To je užasan stres. Samo lečenje iziskuje mnogo energije, a ovo je samo kamen za spoticanje (mislim na naše društvo).

Ti kriješ od javnosti

da si imala operaciju?

Pa, krijem. Ljudi se leče od ovog defekta, ne da bi posle mahali svima ispred nosa i govorili „nja nja, gledaj sta sam ja uradila!“, već da bi živeli normalno. To je ono što većina ne razume. Devojčica rođena sa penisom je uvek bila devojčica, isto je i obrnuto, i šta tu ima da se objašnjava. I nije problem da li će neko razumeti ili ne, nego prosto pričanje o tome ugrožava moj život, a to svakako posle svega ne želim da uradim sebi. I ovo što vama pričam, kao što sam rekla na početku, užasno mi je teško.

TROŠKOVI: Hormonska terapija i operativni zahvati promene genitalija su veoma skupi. Transžena mora mesečno izdvojiti oko 25 evra za hormone (estrogen i blokatori testosterona), za operaciju promene genitalija oko 3000 evra i za nekoliko neophodnih kozmetičkih tretmana (od 5 do 10) od 200 do 400 evra po tretmanu. Kod većine transžena postoji i povremena potreba za kozmetičkim hirurškim intervencijama (redukcija Adamove jabučice, feminizacija kosti lica, korekcija nosa i/ili implantat dojke). Transmuškarac izdvaja mesečno od dva do četiri evra za hormone (testosteron), za prvi operativni zahvat promene pola od 2500 do 3500 evra a za drugi operativni zahvat 4000 evra. Hormonska terapija je i kod transžena i kod transmuškaraca doživotna.

slučaju to nije bilo moguće, jer sam u braku i imam decu, a, kao što znate, naša država za sada ne poznaje instituciju istopolnih brakova, ali verujem da će to biti uskoro rešeno. Možete da zamislite kakve probleme imam na dnevnom nivou, kad, recimo treba da platim karticom (uvek me pitaju čija je kartica), kad moram da odem u banku, opštinu da platim porez, da potpišem ugovor za telefon ili bilo šta drugo. To je pakao na dnevnom nivou. Najveći problemi nastaju kad treba da putujem van zemlje, jer nosim pasoš izdat od strane države, koji je defakto „lažan“ to jest ne odgovara

Tvoj prvi odlazak kod ginekologa?

Znam da nije neka radost ići kod ginekologa, ali u nekim situacijama slobodno mogu da kažem da jeste. Išla sam na redovan pregled, kod žene koja nije imala moj karton i uvid u istoriju bolesti. Otišla sam u privatnu ordinaciju, bukvalno na blef, i ona nije mogla da zna niša. Rekla mi je da sednem, da postavim noge na držače, i pitala me kakav pregled mi je potreban. Rekla sam da mi uradi bris, na šta me je ona pitala koje lekove uzimam. Objasnila sam šta uzimam od lekova, na šta je ona pitala zašto pijem sve te lekove.... Rekla sam, i žena je ostala zaprepašćena, jer ni na jedan način nije mogla da pret-

onog života ranije koji je bio crnobeli film.

Koliko je promena uticala na tvoj život?

Život mi se okrenuo naglavačke, bukvalno. Promenila sam se kao osoba, i oni koji su me znali od ranije, danas ne mogu više da me prepoznaju, ali ne samo u fizičkom smislu, nego najviše u mentalnom. Lečenje dovodi do promene identiteta, onog iskonskog osećaja kako doživljavamo sebe. U stvari po prvi put počinjemo stvarno da živimo.

Koje zakonske promene smatraš da treba doneti da bi se pojednostavio tvoj i život drugih ljudi koji imaju slična iskustva?

Pre svega je potrebna edukacija u osnovnim školama. Edukacija

PROMENA DOKUMENATA

U Republici Srbiji promena pola nije, kao u slučaju promene ličnog imena, uređena posebnim propisom, odnosno nije donet poseban zakon o promeni pola, kao što je to u jednom broju evropskih država. Donošenjem zakona koji uređuje ovo pitanje stvorile bi se pravne pretpostavke da se propisima o matičnim knjigama bliže uređi način upisa promene tog podatka u matičnu knjigu rođenih. Ipak, organi koji izvršavaju poverene poslove matičnih knjiga upisuju podatak o promeni pola u matičnu knjigu rođenih, na osnovu pravnosnažne odluke suda donete u vanparničnom postupku za utvrđivanje sadržine javne isprave.

postavi tako nešto, što je meni, svakako donelo neizmernu radost.

Prvi seks posle operacije?

Pa realno je trebalo da prođe godinu dana, kako bi se posledice operacije sanirale, i kako bi sve došlo na svoje mesto. Reći ću samo da je seks bio fantastičan, i da je to osećaj koji sam imala od kad znam za sebe, ali nisam nikako fizički mogla da ga doživim. Ne želim da ulazim u detalje, samo ću reći da je fantastično.

Da li si srećnija nakon operacije?

Pa, kada vam lekari spasu život, i to bukvalno spasu život, da li je moguće da ne budemo srećni? Svi volimo da živimo, a moj život je postao život u boji, jedna fina radosna ljubavna priča, za razliku od

dece o poštovanju različitosti, o rodnim identitetima, i istopolnoj seksualnoj orijentaciji. Da bi ovo bilo moguće, neophodna je edukacija nastavnog osoblja i medicinskih radnika. Naravno, sve ovo mora da bude praćeno zakonskim okvirima. Ali, ako bi deca koja imaju ovaj problem znala da su podržana od strane društva, ako bi bilo jasno objašnjeno u osnovnoj školi šta se tu dešava, ta deca bi imala srećnije detinjstvo i kasnije srećan život. Reći ću samo na kraju da je stopa smrtnosti kod HB sindroma i dalje velika, i da svako treće ovako rođeno dete ne doživi svoj trideseti rođendan.

Davanje krvi, doniranje organa i gej muškarci

Početkom 2007. godine promjenjen je upitnik za davaoce krvi Instituta za transfuziju krvi Srbije iz kojeg je izbačeno pitanje da li je davalac imao seksualne odnose sa osobom istog pola, jer je ono diskriminisalo pripadnike i pripadnice LGBT populacije. Upitnik je promjenjen tako da su sada pitanja usmerena na rizična ponašanja, a ne na rizične grupe.

U novom upitniku se može naći pitanje o seksualnim navikama koje glasi:

- Da li ste imali seksualne odnos tokom proteklih šest meseci:**
- sa osobom koja je HIV pozitivna?
 - sa osobom koja ima žuticu (hepatitis) B ili C ili misli da je nekada imala ovu žuticu?
 - sa osobom koja ikada za pružanje seksualnih usluga uzimala novac ili drogu?
 - sa osobom koja je ikada koristila intravenske droge?
 - sa osobom koja je duže živela u inostranstvu ili češće putuje u inostranstvo?
 - sa osobom koja je imala analne seksualne odnose?
 - sa osobom čije Vam dotadašnje seksualno ponašanje nije poznato?
 - da li ste Vi imali analne seksualne odnose tokom proteklih šest meseci?

Pitanje o analnom odnosu diskriminiše mnoge gej i biseksualne muškarce, iako to u upitniku nije direktno navedeno, dok uopšte ne uzima u obzir da li je analni seks bio zaštićen ili ne. Osobe koje na ova pitanja odgovore pozitivno ili ne znaju odgovor bivaju odbijene i ne mogu da daju krv, što može biti posebno komplikovano u situacijama kada je članovima uže porodice ona hitno potrebna.

Anketa koju je sproveo Gej lezbejski info centar među gej i biseksualnim muškarcima pokazala je da 48% gej i biseksualnih muškaraca ne voli igle ili iz drugih razloga ne daje krv, 40% ne daje krv jer bi bili odbijeni zbog upitnika i 12% neiskreno odgovara na pitanje o analnom seksu.

U dopisu koji je sektor za odnose s javnošću Instituta za transfuziju krvi Srbije poslao Gej lezbejskom info centru piše:

Nacionalni upitnik službe za transfuziju krvi Srbije, sačinile su, u skladu sa preporukama i standardima Saveta Evrope i Svetske zdravstvene organizacije, Republička stručna komisija za transfuziologiju i Republička stručna komisija za AIDS, koje je imenovalo Ministarstvo zdravlja Republike Srbije. Komisije čine najeminentniji stručnjaci iz oblasti transfuziologije, epidemiolo-

gije i srodnih medicinskih grana. Prilikom formiranja kriterijuma za selekciju davalaca krvi, polazi se od dve pretpostavke: jedna je zdravlje i bezbednost davaoca, a druga zdravlje i bezbednost primaoca krvi.

Pitanje o analnom seksu odnosi se na sve davaoce krvi, bez obzira na seksualnu orijentaciju, muškarce i žene, heteroseksualce, biseksualce i osobe homoseksualne orijentacije. Ukoliko osoba nije sigurna ili ima neku sumnju u vezi sa ovim pitanjem ili nekim drugim pitanjem iz upitnika za davaoce krvi pod brojem 23, ne treba da daje krv narednih 6 meseci.

Istakli bismo ovom prilikom da se posle uvođenja većeg broja jasno definisanih pitanja, povećao broj odbijenih građana zbog rizičnog seksualnog ponašanja, a smanjio broj davalaca sa pozitivnim markerima na transfuzijski prenosive bolesti (hepatitis B, hepatitis C, sifilis i HIV). To je doprinelo većoj bezbednosti primalaca krvi, što je naš osnovni zadatak.

Mnoge države zabranjuju gej muškarcima da daju krv. Među njima su: Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francuska, Nemačka, Island, Holandija, Norveška, Portugal, Švedska, Velika Britanija, SAD... Ovim restrikcijama odbijaju se i zdravi donatori krvi, među kojima su mnogi gej muškarci koji su u dugogodišnjim monogamnim vezama, što može biti posebno frustrirajuće kada vašim rođacima hitno treba krv, ili partneru koji bi mogao da primi vašu krvnu grupu.

S druge strane, kada je u pitanju doniranje organa u upitniku ne postoji pitanje o seksualnim praksama, ali se radi testovi na seksualno prenosive bolesti, tako da LGBT osobe mogu donirati svoje organe.

Nevena Petrušić

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti

Koja je funkcija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti?

Poverenik za zaštitu ravnopravnosti je samostalan, nezavisni i specijalizovani državni organ, ustanovljen Zakonom o zabrani diskriminacije, čija je funkcija borba protiv svih oblika i vidova diskriminacije, sprečavanje diskriminacije i unapređenje zaštite ravnopravnosti. Osnovna nadležnost Poverenika jeste postupanje po pritužbama u slučajevima diskriminacije osoba ili grupe osoba koje povezuje isto lično svojstvo. Poverenik je nadležan da prima i razmatra pritužbe zbog diskriminacije, daje mišljenja i preporuke u konkretnim slučajevima diskriminacije i izriče zakonom utvrđene mere. Pored toga, Poverenik je dužan da podnosiocu pritužbe pruži informacije o njegovom pravu i mogućnosti pokretanja sudskog ili drugog postupka zaštite, odnosno preporučuje postupak mirenja, kao i da podnosi tužbe za zaštitu od diskriminacije, kao stranka u funkcionalnom smislu, a uz saglasnost diskriminisanog lica, pod uslovom da postupak pred sudom po istoj stvari nije već pokrenut ili pravnosnažno okončan. Poverenik je, takođe, nadležan da podnosi prekršajne prijave zbog akata diskriminacije predviđenih odredbama Zakona o zabrani diskriminacije. Set nadležnosti odnosi se na unapređivanje ravnopravnosti, u okviru koje je Poverenik ovlašćen da upozorava javnost na najčešće, tipične i teške slučajeve diskriminacije, da prati sprovođenje zakona i drugih propisa, inicira donošenje ili izmenu propisa radi sprovođenja i unapređivanja zaštite od diskriminacije i daje mišljenje o odredbama nacrtu zakona i drugih propisa koji se tiču zabrane diskriminacije, kao i da preporučuje organima javne vlasti i drugim licima mere za ostvarivanje ravnopravnosti. Jedan deo nadležnosti Poverenika odnosi se na praćenje zaštite ravnopravnosti, o čemu Poverenik podnosi godišnji

izveštaj Narodnoj skupštini o stanju u oblasti zaštite ravnopravnosti. Kada je to potrebno, Poverenik, samoinicijativno ili na zahtev Narodne skupštine, podnosi i poseban izveštaj, naročito u slučajevima učestale višestruke diskriminacije, diskriminacije koja dolazi od organa javne vlasti i slučajevima teških oblika diskriminacije. U svom delovanju Poverenik je dužan da uspostavlja i održava saradnju sa organima nadležnim za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštitu ljudskih prava na teritoriji autonomne pokrajine i lokalne samouprave. Treba, najpre, tačno identifikovati

Koji je najbolji način da ljudi sami odrede da li treba da prijavе diskriminaciju?

vati šta je neko lice, odnosno organ učinilo, ili propustilo da učini. Npr. usvojen je neki akt koji sadrži diskriminatornu normu, ili je preduzeta neka fiktivna radnja, odnosno propušteno je da se ona preduzme i sl. Nakon toga, treba ispitati da li takav akt ili takva radnja, odnosno propu-

Poverenik je nadležan da prima pritužbe zbog diskriminacije, daje mišljenja i preporuke i izriče zakonom utvrđene mere.

štanje, predstavlja diskriminaciju, imajući u vidu sam pojam diskriminacije. Najkraće rečeno, diskriminacija je nedozvoljeno pravljenje razlike (nejednak tretman) ili nejednako postupanje odnosno propuštanje prema licu ili grupi lica, pri čemu se to čini samo zbog nekog njihovog ličnog svojstva, kao što su rasa, boja kože, nacionalna pripadnost ili etničko poreklo, jezik, versko ili

političko ubeđenje, pol, seksualna opredeljenost, invaliditet, bračno stanje ili neki drugi njihov status, odnosno svojstvo. U vezi sa tim, treba imati u vidu da diskriminaciji mogu biti izloženi i članovi porodice i bliska lica određene osobe zbog nekog njenog ličnog svojstva, onog koje realno postoji ili za koje diskriminator samo pretpostavlja da postoji. Treba, takođe, imati u vidu da je pravljenje razlike ponekad dozvoljeno, a takav će slučaj biti samo ako je takvo postupanje opravdano zakonitim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primerna i nužna, što se procenjuje u svakom konkretnom slučaju. Tako je, na primer, dozvoljeno da se preduzmu neke posebne mere kako bi se jedna grupa dovela u ravnopravan položaj sa ostalima (npr. mere za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, otvaranje sigurnih kuća za žene žrtve nasilja u porodici, angažovanje romskih asistenata i dr). Da bi se ispitalo da li je određeno ponašanje (činjenje ili nečinjenje) akt diskriminacije, korisno je imati u vidu i zakonske definicije raznih oblika diskriminacije: neposredna i posredna diskriminacija, povreda načela jednakih prava i obaveza, povreda zabrane pozivanja na odgovornost, udruživanje radi vršenja diskriminacije, govor mržnje, uznemiravanje ili ponižavajuće postupanje i pojedini teški oblici diskriminacije, koji su u zakonu pobrojani i definisani. Ako se u određenom aktu, ponašanju, činjenju ili nečinjenju prepoznaju elementi nekog od ovih pojmova, koji su zasnovani na nekom ličnom svojstvu određenog lica ili grupe lica, može se zaključiti da je izvršena diskriminacija.

Kada LGBT osobe treba da vam se obrate?

Uvek kada smatraju da je prema

njima izvršena diskriminacija, tj. uvek kada ocene da su nejednako tretirane u odnosu na druge ljude, da su isključene ili ograničene u uživanju nekih prava i sloboda ili da su u odnosu na njih druga lica privilegovana. Mogu nam se obratiti ne samo LGBT osobe, već i članovi njihovih porodica i njima bliska lica, ako su oni žrtve diskriminacije. Takođe, Povereniku se može obratiti i više LGBT osoba, koje su kao grupa diskriminirane, kao i svaka nevladina organizacija koja se bavi zaštitom ljudskih prava.

Kakva je procedura?

Postupak pred Poverenikom počinje se podnošenjem pritužbe. Pritužba treba da sadrži podatke o tome ko je diskriminisan, kako je diskriminisan i od strane koga je diskriminisan. Treba priložiti dokaze, ako postoje (npr. rešenje, opšti akt, fotografija, članak iz novina i sl.), i navesti dokazna sredstva koja

Pritužba se može se podneti i slanjem e-maila na adresu: poverenik@ravnopravnost.gov.rs

se mogu upotrebiti u cilju utvrđivanja činjenica vezanih za diskriminaciju (npr. ime, prezime i adresu svedoka).

Pritužba mora imati pisanu formu i sačinjava se tako što se sastavlja podnesak ili se popunjava formular koji je objavljen na sajtu Poverenika. Pritužba se, zajedno sa dokazima, šalje na adresu: Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Kralja Milana 14, 11000 Beograd Beograd (ova adresa će biti promenjena od sredine juna u Beogradska 70). Pritužba se može se podneti i slanjem e-maila na adresu: poverenik@ravnopravnost.gov.rs. Oni koji nisu u mogućnosti da pišu, pritužbu mogu

podneti i usmeno na zapisnik. Služba Poverenika obezbeđuje da se u podnošenju pritužbe usmeno na zapisnik koriste tumači i prevodioci, kako bi se licima sa invaliditetom i licima koja ne poznaju službeni jezik omogućilo podnošenje pritužbe. Pritužba treba da bude potpisana. Poverenik ne postupa po anonimnim pritužbama, ali ako smatra da u anonimnoj pritužbi ima osnova za postupanje, može samoinicijativno pokrenuti postupak. Na podnošenje pritužbe ne plaća se taksa ili druga naknada.

Pritužbu može podneti svako fizičko ili pravno lice ili grupa lica, koja smatraju da su bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem diskriminirani. Ako se radi o povredi prava grupe lica, pritužbu može podneti bilo koje lice iz grupe. Pored toga, pritužbu mogu podneti i nevladine organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava i druga lica, s tim što ukoliko postupak pokreću radi zaštite jedne konkretne osobe, to mogu činiti samo u njeno ime i uz njenu saglasnost.

Postupak pred Poverenikom, koji mora biti okončan u roku od 90 dana, sastoji se iz nekoliko faza. Nakon prijema pritužbe, ispituje se da li pritužba sadrži sve neophodne elemente. Ako je pritužba nepotpuna, nerazumljiva ili sadrži nedostatke koji onemogućavaju postupanje, podnosiocu pritužbe upućuje se bez odlaganja zahtev da najkasnije u roku od 15 dana otkloni nedostatke, uz navođenje nedostataka i načina na koji se oni mogu otkloniti. Pritužbu će Poverenik odbaciti: 1) ako podnositelj pritužbe u ostavljenom roku ne otkloni nedostatke, izuzev ako smatra da u pritužbi ima osnova za postupanje

po sopstvenoj inicijativi; 2) kada utvrdi da je nenadležan da odlučuje o povredi prava na koju podnosilac pritužbe ukazuje, u kom slučaju je dužan da podnosioca pritužbe obavesti o tome koji je organ nadležan za pružanje pravne zaštite. Po pritužbi se uopšte neće postupati u sledećim slučajevima: 1) kad je po istoj stvari pokrenut postupak pred sudom ili je postupak pred sudom pravnosnažno okončan; 2) kada je očigledno da nema diskriminacije na koju podnosilac pritužbe ukazuje; 3) kada je u istoj stvari već postupao, a nisu podneti novi dokazi i 4) kada je zbog proteka vremena od učinjene povrede prava nemoguće postići svrhu postupanja. Nakon prijema pritužbe, pritužba se

osnovu rezultata izviđanja, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti donosi odluku, u formi mišljenja, o tome da li je izvršena diskriminacija. Uz mišljenje da je izvršena diskriminacija Poverenik izdaje i preporuku diskriminatoru o načinu otklanjanja povrede prava i ostavlja mu rok od 30 dana da postupi po preporuci i otkloni povredu prava. Mišljenje se dostavlja podnosiocu pritužbe i licu protiv kojeg je pritužba podneta. Diskriminator je dužan da postupi po preporuci u roku od 30 dana od dana prijema preporuke i da o tome obavesti Poverenika. Ukoliko se to ne dogodi, Poverenik je ovlašćen da donese rešenje kojim diskriminatoru izriče meru opomene i ostavlja mu novi rok od 30 dana za otkla-

da sud odredi privremene mere u cilju hitnog sprečavanja diskriminatorskog postupanja.

Koliko je do sada bilo pritužbi od strane LGBT osoba?

Do sada je primljena 31 pritužba od strane LGBT osoba, od čega je 26 podneta od strane pojedinaca/pojeđinki, a pet od strane udruženja. Dvadeset osam pritužbi se odnosi na slučaj govora mitropolita Amfilohija Radovića koji je održao u selu Klinci kod Luštice 11. oktobra 2010. godine, povodom održavanja Parade ponosa. Povodom ovog slučaja okončan je postupak i trenutno se sastavlja mišljenje, koje će uskoro biti objavljeno. Okončan je i postupak protiv dr Miroljuba Petrovića i dnevnog lista „Alo“, tako što je doneto mišljenje da tekst „Doktor za gejeve“ koji je objavljen u dnevnom listu „Alo“ predstavlja govor mržnje u smislu Zakona o zabrani diskriminacije i data je preporuka glavnom i odgovornom uredniku „Alo“ i dr Miroljubu Petroviću. Po ovim preporukama još uvek nije postupljeno. Povodom dve pritužbe postupak se još uvek vodi.

Da li postoji sajt na kome mogu da se dobiju detaljnije informacije, ili info-telefon?

Više informacija možete naći na sajtu: www.ravnopravnost.gov.rs

**ПОВЕРНИК ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ**

Do sada je primljena 31 pritužba od strane LGBT osoba, od čega je 26 podneta od strane pojedinaca, a pet od strane udruženja.

dostavlja licu za koje se tvrdi da je izvršilo akt diskriminacije, u roku od 15 dana od dana prijema pritužbe. Ovom licu se ostavlja rok od 15 dana da se izjasni o navodima u pritužbi.

Poverenik je dužan da ispita da li postoji mogućnost sprovođenja medijacije. Ukoliko se obe strane saglase o sprovođenju medijacije, sporazumno određuju medijatora sa Liste ovlašćenih medijatora, koju vodi Poverenik. Medijacija se sprovodi u roku od 30 dana. Ako se strane ne saglase o sprovođenju medijacije, kao i onda kada medijacija ne rezultira sklapanjem sporazuma, postupak pred Poverenikom se nastavlja.

Poverenik utvrđuje sve pravno relevantne činjenice, uvidom u podnete dokaze, uzimanjem izjave od podnosioca pritužbe, lica protiv kojeg je pritužba podneta i drugih lica i na drugi odgovarajući način. Na

njanje povrede prava. Rešenje je konačno i protiv njega nije dopuštena žalba. Ukoliko u novom roku od 30 dana diskriminator ne otkloni povredu prava, Poverenik je ovlašćen da o tome obavesti javnost.

Poverenik može da podnese prekršajnu prijavu kojom će tražiti da se diskriminator kazni, a ukoliko smatra da je potrebno, može da podigne tužbu za zaštitu od diskriminacije pred nadležnim sudom. Poverenik tužbom može tražiti pružanje raznih vidova pravne zaštite: zabranu izvršenja radnje od koje pretil diskriminacija, zabranu daljeg vršenja radnje diskriminacije, odnosno zabranu ponavljanja radnje diskriminacije; utvrđenje da je tuženi diskriminatorski postupao prema tužiocu ili drugome, izvršenje radnje radi uklanjanja posledica diskriminatorskog postupanja, kao i objavljivanje presude donete povodom neke od tužbi. Može, takođe, tražiti

Kada treba LGBT osobe da se obrate upravo Zaštitniku građana?

Građani mogu da se obrate ZG pritužbom kada smatraju da su zbog nezakonitog ili nepravilnog rada nekog organa vlasti uskraćeni za bilo koje pravo koje im garantuje pravni poredak Republike Srbije (čiji su deo i ratifikovani međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava).

Zaštitnik građana, međutim, po pravilu nije prva adresa na koju građanin treba da se obrati ako smatra da su mu prava povređena. Zakon propisuje da građanin prethodno treba da pokuša da svoja prava ostvari korišćenjem pravnih sredstava.

Međutim, Zakon propisuje da Zaštitnik građana izuzetno može pokrenuti postupak kontrole i pre iscrpljivanja pravnih sredstava, kako bi sprečio da građaninu bude naneta nenadoknadiva šteta, ili ako se pritužba odnosi na povredu principa dobre uprave, posebno nekorektan odnos organa uprave prema podnosiocu pritužbe, neblagovremen rad ili

Ombudsman štiti demokratsku prirodu odnosa građana i organa vlasti – u kome je dostojanstvo građana neprikosnoveno

druga kršenja pravila etičkog ponašanja zaposlenih u organima uprave.

Takve zakonske odredbe omogućavaju Zaštitniku građana da odluku o vođenju postupka pre iscrpljivanja pravnih sredstava donese u skladu sa ocenom konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. Pri tome se ceni da li je građanin uložio razuman

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Zoran Janković

Zaštitnik građana - Ombudsman

napor da samom postupajućem organu ukaže na nezakonitost ili nepravilnost ili bi to, možda, u konkretnom slučaju bilo očigledno besmisleno; da li je podnosio žalbe, vodio upravni spor ili se radi o situaciji do koje ne bi ni došlo da je organ vlasti radio iole profesionalno, korektno, stručno, nepristrasno, odgovorno, celishodno – jednom rečju prima facie pravilno i zakonito. Zaštitnik građana, dakle, po pravilu neće pokretati postupak po pritužbi ako se građanin prethodno nije obratio drugim organima pred kojima može uspešno zatražiti zaštitu svojih prava, već će ga poučiti koji su to organi i kako da to učini. U službi Zaštitnika građana takve pouke daje Odeljenje za savetodavnu pravnu pomoć. Zaštitnik građana neće pokretati postupak ni ako je suština spornog pitanja „pravnička“, odnosno ako se radi o sukobu legitimnih pravnih tumačenja koji može biti razrešen na upravnom ili sudskom nivou. Pod „legitimnim“ pravnim tumačenjem Zaštitnik građana podrazumeva takvo tumačenje koje se ne može smatrati očigledno pogrešnim ili nekorektnim prema građaninu.

I u uporednoj praksi je široko prihvaćeno da niko ne može ombudsmanu nametati obavezu da određeni slučaj uzme u razmatranje, već ombudsman, na osnovu stručnosti i savesti, slobodno ceni da li konkretne okolnosti slučaja opravdavaju da proveri zakonitost i pravilnost rada organa vlasti u poštovanju prava građana, ili je akte uprave celishodnije osporavati i ispitivati korišćenjem pravnih lekova. Ovlašćenje ombudsmana da (obrazloženo) odluči hoće li neku pritužbu ispitivati ili ne jedno je od obeležja nezavisnosti i samostalnosti ovog organa i povezano je i sa kvazi-sudskom, relativno neformalnom prirodom postupka koji vodi.

Aktuelni zaštitnik građana Saša Janković zauzeo je načelno stajalište da će postupak kontrole pre iscrpljivanja pravnih sredstava pokrenuti kada se, na osnovu navoda pritužbe, može razumno posumnjati u to da se prava građana krše zbog toga što organ vlasti ne postupa u skladu sa Ustavom, zakonima i svim pravilima koja ga obavezuju da radi transparentno, stručno, svrsishodno, efikasno, odgovorno, etično, uz poštovanje dostojanstva i drugih osnovnih prava i legitimnih interesa građana – jednom rečju, kada se razumno može posumnjati da organ vlasti ne postupa odgovorno već samovoljno, na štetu prava građana. Republički ombudsman, dakle, pokreće postupak kontrole ne

na donekle drugačiji način, ali u okviru zakonskih odredbi, odrediti konkretne indikatore za pokretanje postupka kontrole pre iscrpljivanja pravnih sredstava. Po pitanju LGBT problematike, Zaštitnik građana je stava da, ukoliko se pritužbom želi ukazati na konkretnu pojavu diskriminacije, pre obraćanja Zaštitniku građana nužno je obratiti se Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, jer Zaštitnik građana taj organ smatra za dostupno i efikasno pravno sredstvo za zaštitu od bilo kog oblika diskriminacije, pa i diskriminacije zbog seksualnog opredeljenja. Ako podnosilac pritužbe i nakon obraćanja Povereniku bude smatrao da su njegova, odnosno njena prava prekršena nezakoni-

bez upućivanja podnosioca pritužbe na Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, ali će postupak voditi u saradnji sa tim organom.

Kakva je procedura?

Zaštitnik građana pokreće postupak po pritužbi građana ili po sopstvenoj inicijativi kada sazna za činjenice odnosno okolnosti koje ukazuju na eventualnu povredu odnosno ugrožavanje prava građana. Postupak pred Zaštitnikom građana je oslobođen nepotrebnih formalnosti tako da građani/grādanke mogu da se obrate telefonom na 011/2068-100, mejlom (na adresu: zastitnik@zastitnik.rs), običnim pismom, ili se pritužba može predati neposredno u Deligradskoj 16, gde se, takođe, može dati usmeno na zapisnik, u čemu će pomoći zaposleni u Stručnoj službi. Bitno je navesti na koji organ se pritužba odnosi, koje je pravo povređeno, kratak opis povrede i da se pritužba svojeručno potpiše. Na osnovu punomoćja, pritužbu u ime i za račun drugog lica može da podnese drugo lice, u ime maloletnog deteta roditelj, odnosno staratelj lica pod starateljstvom. U ime pravnog lica pritužbu podnosi zakonski zastupnik ili lice koje je ovlašćeno da to učini, uz priloženo punomoćje. Da bi Zaštitnik uzeo pritužbu u razmatranje ona, po pravilu, ne sme biti anonimna, a mora se podneti najkasnije u roku od jedne godine od izvršene povrede prava, odnosno od poslednjeg postupanja odnosno nepostupanja organa uprave u vezi sa učinjenom povredom prava

Obrazac pritužbe je dostupan u našim prostorijama, kao i na našem sajtu, www.zastitnik.rs

tražeći od građana da prethodno iscrpljuju sva dostupna pravna sredstva, ako oceni da su potencijalno suočeni sa takvom situacijom kakva ne bi uopšte smela nastati da organ vlasti radi iole stručno i savesno, a okolnosti ukazuju da pred drugim organima pritužba ne bi bila razmotrena brzo i pravilno, ili bi korišćenje drugih pravnih sredstava za građanina predstavljalo nesrazmeran napor.

Takvim stavom ombudsman suštinski štiti demokratsku prirodu odnosa građana i organa vlasti – u kome je dostojanstvo građana neprikosnoveno.

Budući da je Zaštitnik građana inokosni državni organ, svaki izabrani Zaštitnik građana može i

tim ili nepravilnim radom organa vlasti (ne izuzimajući ni samog Poverenika), i to učini verovatnim, Zaštitnik građana postupaće po takvoj pritužbi i voditi postupak kontrole rada drugog organa. Jedini organi vlasti (državni organi, organi i organizacije, preduzeća i ustanove sa javnim ovlašćenjima) koji su izuzeti iz kontrolne nadležnosti Zaštitnika građana u Srbiji su Narodna skupština, Predsednik Republike, Vlada, Ustavni sud, sudovi i tužilaštva. Naravno, ako se pritužbom ukazuje na nenadoknadivu štetu ili druge zakonom predviđene razloge, i druge okolnosti slučaja ukazuju na potrebu primene izuzetka, Zaštitnik građana će po pritužbi postupati i

građana. Obrazac pritužbe je dostupan u našim prostorijama, kao i na našem sajtu, www.zastitnik.rs.

Zaštitniku građana se može obratiti građanin/građanka kada smatra da je u ostvarivanju prava oštećen/a odnosno da su prava ugrožena, s obzirom da organi uprave nisu korektno (ili uopšte nisu) primenili propise Republike Srbije. Pre podnošenja pritužbe podnosilac mora da pokuša prethodno da je u odgovarajućem postupku zaštititi svoje pravo.

Postupak pred Zaštitnikom građana je besplatan.

Nakon podnete pritužbe Zaštitnik građana u posebnom postupku proverava da li je u radu organa javne vlasti bilo ili ima propusta pažljivo razmatrajući sve pribavljene dokaze i činjenice na osnovu kojih i utvrđuje opravdanost pritužbe. Nakon toga, Zaštitnik građana može obavestiti pritužioca da je pritužba neosnovana ili utvrditi da su postojali nedostaci. Ako utvrdi postojanje nedostataka u radu organa uprave, Zaštitnik građana mu upućuje preporuku o tome kako bi uočeni nedostatak trebalo otkloniti. Rok za postupanje po preporuci je 60 dana. Organ uprave mora obavestiti Zaštitnika u ostavljenom roku o tome šta je uradio po preporuci, a ako nije postupio mora obavestiti o razlozima za propuštanje činidbe. Osim nekorektnosti u primeni propisa države, Zaštitnik građana će s posebnom pažnjom ispitati i da li su zaposleni u upravi pri oplođenju prema građanima poštovali pravila ponašanja koja karakterišu dobru upravu i to: poštovanje dostojanstva stranke, etičnost, savesnost, stručnost, nepristrasnost i delotvornost.

U toku postupka pritužilac ima pravo da se interesuje u kojoj je fazi postupanje po podnetoj pritužbi a Zaštitnik građana, pismeno, obaveštava pritužioca o početku i završetku postupka. Za-

Rok za postupanje po preporuci je 60 dana.

štitnik građana sve vreme trajanja postupka kontaktira sa pritužiocem radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica i okolnosti neophodnih za meritorno odlučivanje. Ukoliko se u toku postupka pojave nove činjenice odnosno okolnosti, pritužilac je dužan da o tome obavesti Zaštitnika građana.

Preporuke Zaštitnika građana nisu pravno obavezujući akti te je posao Zaštitnika građana da snagom argumenata, svojom i ekspertizom zaposlenih u Stučnoj službi, autoritetom i ugledom, uveri organ u neophodnost otklanjanja utvrđenog propusta i promene načina rada. Ipak Zaštitnik građana nije ni institucija „dobrovoljnog” prava. Organi uprave imaju zakonom ustanovljenu obavezu da sarađuju sa Zaštitnikom građana, omogućući pristup svojim prostorijama i stave na raspolaganje sve podatke kojima raspolažu, bez obzira na stepen tajnosti, a kada je to od interesa za postupak koji se vodi. Zbog nepoštovanja ovih zakonskih obaveza Zaštitnik građana može da preporuči razrešenje funkcionera koga smatra odgovornim za povredu prava građana, da inicira pokretanje disciplinskih postupaka protiv zaposlenih u organima uprave i da podnese zahtev odnosno prijavu za pokretanje krivičnog, prekr-

šajnog ili drugog odgovarajućeg postupka odgovornog lica. Kad organ ne postupi po preporuci, Zaštitnik građana takođe može da obavesti Vladu, Skupštinu, javnost i medije, a neizvršene pre-

poruke se takođe objavljuju i u godišnjem izveštaju o radu, koji usvaja Narodna skupština.

Molimo da se posebno obrati pažnja na to da Zaštitnik građana ne sme pružati besplatnu pravnu pomoć, pisati drugim organima u ime pritužioca, niti zastupati u postupku pred drugim organima i/ili sudom. Ako, na osnovu podataka i okolnosti iznetih u pritužbi, Zaštitnik građana oceni da je moguće da postoji propust u radu organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja, on će nepristrasno, u javnom interesu, utvrditi sve činjenice i okolnosti (i one koje možda ne idu u prilog) i doneti svoj sud o tome da li su prava prekršena nečijim nesavesnim ili pogrešnim radom.

Koliko je do sada bilo pritužbi od strane LGBT osoba / organizacija?

Broj pritužbi LGBT osoba odnosno organizacija u dosadašnjoj praksi Zaštitnika građana je zanemarljiv. Ukupno je podneto tri pritužbe, od kojih su dve ukazivale na propust u radu RRA, po predstavkama na govor mržnje u medijima, a treća je ukazivala na eventualnu povredu prava na jednaku dostupnost zdravstvenih usluga.

Gej-lezbejska dijaspora se vraća kući

Mnogi gej muškarci i lezbejke su napustili Srbiju i u inostranstvu su počeli da žive normalnim životom i, kao što smo videli u ranijim tekstovima, stvorili su svoje istopolne porodice. Većina ne razmišlja o povratku, ali ako neko takav i postoji, kakve bi sve probleme imao pri povratku u domovinu? Srbija ne priznaje istopolne parove niti sklopljene istopolne brakove u inostranstvu, što stvara probleme takvim parovima, ako bi razmišljali da se dosele u Srbiju. Više informacija dobili smo od Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Da li stranac koji je u istopolnom braku sa srpskim državljaninom, koji je sklopljen u inostranstvu, ima pravo da privremeno boravi u Srbiji?

Članom 32. Zakona o strancima propisani uslovi za odobrenje privremenog boravka radi spajanja porodica, a da je propisano da se užom porodicom, između ostalih smatraju i supružnici, a supružnici, kako je navedeno odredbama Porodičnog zakona, su osobe različitog pola, a da propisi Republike Srbije ne poznaju institut istopolnih brakova, odnosno vanbračnih zajednica, ne postoji ni mogućnost podnošenja zahteva za odobrenje privremenog boravka na teritoriji Republike Srbije radi spajanja porodice kada se radi o supružnicima istog pola, a koji su sklopili brak u inostranstvu.

Osim spajanja porodice, Zakonom o strancima su propisani i drugi osnovi za odobrenje privremenog boravka stranca na teritoriji Republike Srbije, te lica koja ispunjavaju uslove propisane pomenutim Zakonom mogu podneti zahtev za odobrenje privremenog boravka po nekom od drugih predviđenih osnova.

Koliko godina strani državljanin mora da bude u braku sa srpskim državljaninom da bi dobio pravo na srpsko državljanstvo?

Stranac koji je najmanje tri godine u bračnoj zajednici sa državljaninom Republike Srbije i kome je odobreno stalno nastanjenje u Republici Srbiji može biti primljen u državljanstvo Republike Srbije ako podnese pismenu izjavu da Republiku Srbiju smatra svojom državom.

Da li postoji još neke mogućnosti da strani državljanin dobije srpsko državljanstvo?

Stranac koji nije najmanje tri godine u bračnoj zajednici sa državljaninom Republike Srbije, a kome je shodno

propisima o kretanju i boravku stranaca osobreno stalno nastanjenje u Republici Srbiji može biti, na svoj zahtev, primljen u državljanstvo Republike Srbije, pod uslovom:

1. da je navršio 18 godina života i da mu nije oduzeta poslovna sposobnost;
2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u državljanstvo Republike Srbije;
3. da je do podnošenja zahteva najmanje tri godine neprekidno imao prijavljeno prebivalište na teritoriji Republike Srbije;
4. da podnese pismenu izjavu da Republiku Srbiju smatra svojom državom.

Da li stranac može da dobije azil u Srbiji na osnovu toga što mu je život ugrožen na osnovu seksualne orijentacije u zemlji u kojoj živi?

Materija koja se odnosi na azil je u Republici Srbiji regulisana Zakonom o azilu. Članom 2. stav 7. pomenutog zakona propisano je da je „Izbeglica je lice koje se, zbog opravdanog straha od progona zbog svoje rase, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti ili

pripadnosti nekoj grupi ili zbog svojih političkih uverenja, ne nalazi u državi svog porekla i nije u mogućnosti ili zbog tog straha ne želi da se stavi pod zaštitu te države, kao i lice bez državljanstva koje se nalazi izvan države svog prethodnog stalnog boravka i koje ne može ili zbog tog straha ne želi da se vrati u tu državu“. Dakle, seksualna orijentacija nije izričito predviđena kao osnov za dobijanje azila (kao što, uostalom, nije predviđena ni u Konvenciji UN o statusu izbeglica iz 1951. godine, iz koje je definicija izbeglice doslovno preuzeta), ali se takvi slučajevi podvode pod „pripadnost nekoj grupi“, te im se po tom osnovu može

pružiti zaštita, ukoliko je ista potrebna, što stranka dokazuje u postupku koji se po njenom zahtevu za azil vodi pred nadležnim organom. Sam postupak se ni po čemu ne razlikuje od standardnog postupka za dobijanje azila u Republici Srbiji.

Ako bi istopolni par srpskih državljana, koji živi u inostranstvu tamo usvojio ili dobio dete i žele da ga upišu u srpske matične knjige, to ne bi bilo moguće, jer je Porodičnim zakonom definisano da dete ima oca i majku, tj. roditelje različitog pola, a promene u matičnim knjigama koje nisu u skladu sa Porodičnim zakonom nije moguće unositi.

Zaštita od diskriminacije na radu

U kojim sve slučajevima radnici treba da se obrate Inspektoratu za rad?

Odredbom člana 18. Zakona o radu propisano da je zabranjena neposredna i posredna diskriminacija lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih, s obzirom na pol, rođenje, jezik, rasu, boju kože, starost, trudnoću, zdravstveno stanje, odnosno invalidnost, nacionalnu pripadnost, veroispovest, bračni status, porodične obaveze, seksualno opredeljenje, političko ili drugo uverenje, socijalno poreklo, imovinsko stanje, članstvo u političkim organizacijama, sindikatima ili neko drugo lično svojstvo. Ukoliko je zaposleni diskriminisan po osnovu seksualnog opredeljenja može se obratiti prijavom inspekciji rada u skladu sa odredbama Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu i u vezi sa radom.

Koliko je od stupanja na snagu Zakona o radu koji članom 18. zabranjuje diskriminaciju (19.07.2005.) bilo pritužbi za diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije?

Inspekciji rada se nisu obraćali zaposleni koji su bili diskriminirani po osnovu seksualne orijentacije.

Tražiti azil u inostranstvu

Pravo na azil spada u osnovna ljudska prava, a određeno je Univerzalnom deklaracijom o pravima čoveka u članu 14, po kome ovo pravo mogu tražiti i u njemu uživati osobe koje su pobegele u drugu zemlju zbog različitih vrsta progona u zemlji porekla. Pravo na azil imaju izbeglice, kojima je takav status priznat međunarodnim pravom i svi oni koji se nalaze van vlastite zemlje i u nju ne mogu da se vrate zbog osnovanog straha da bi mogli biti podvrgnuti nasilju ili progону. Priznanje takvog pravnog statusa ostvaruje se u zemljama koje su potpisale posebne sporazume sa Ujedinjenim nacijama. U tom smislu, politički azil je poseban slučaj prava na azil i reč je o osobama koje su progonjene zbog svojih političkih ideja. Pravo na azil je garantovano i članom 18. Povelje o osnovnim pravima Evropske unije.

Veliki broj LGBT osoba u nekom trenutku svog života razmišlja da napuste Srbiju i sreću nađu u Evropskoj uniji, Kanadi, SAD, Australiji... zemljama koje imaju liberalnu politiku kad su u pitanju LGBT prava. Mnogi su na razne načine pokušavali da odu i tamo i ostanu. Najčešće odlaze na studije, ali postoje i oni koji su tražili azil u tim državama na osnovu seksualne orijentacije. Do sada je bilo dosta slučajeva da su LGBT osobe sa Kosova tražile azil na osnovu toga da im je život ugrožen zbog njihove seksualne orijentacije. Kada se traži azil, nije dovoljna činjenica da ste LGBT osoba, već se mora dokazati da vam je život u Srbiji ugrožen zbog tog ličnog svojstva. Činjenica da Srbija spada u homofobične države nije dovoljna da LGBT osoba dobije azil. Dobijanje azila u narednom periodu, po bilo kom osnovu, biće jako komplikovano, zbog velikog broja državljana Srbije koji traže azil.

ASOCIJACIJA DUGA ŠABAC

Website:

www.asocijaciaduga.org.rs

E-mail:

asocijaciaduga@open.telekom.rs
asocijaciaduga1@open.telekom.rs

Telefon:

064 25 29 181
065 46 88 682

OPIS ORGANIZACIJE:

Cilj organizacije je unapređenje kvaliteta života LGBT populacije u svim njegovim segmentima i ima aktivnosti na teritorijama Mačvanskog, Kolubarskog, Sremskog i Zlatiborskog okruga.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

U sklopu terenskog rada pruža usluge poverljivog savetovanja iz oblasti prevencije HIV-a i polno prenosivih infekcija, brzo testiranje za MSM populaciju na HIV, hepatitis C i sifilis. Parnjačko savetovanje¹, podela informativnog materijala, kondoma i lubrikanata. U sklopu Drop in centra (Šabac, Valjevo i Sremska Mitrovica) pruža usluge savetovanja, brzog testiranja, medicinske konsultacije, psihosocijalne podrške, savetovanja putem info telefona i online savetovanja. Radno vreme je od utorka do subote od 17:00 do 22:00.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Medicinski saveti, parnjačka edukacija, podrška žrtvama nasilja i diskriminacije, podrška HIV pozitivnim osobama, usluge LGBT biblioteke i videoteke.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Više uključivanja u aktivizam.

CENTAR ZA KVIR STUDIJE BEOGRAD

OPIS ORGANIZACIJE:

Centar za kvir studije ima viziju društva u kome raznovrsni postojeći identiteti neće biti izvor diskriminacije. Misija organizacije je uklanjanje neravnopravnosti strukturirane kroz režime konstitutivne za heteronormativnost. Ciljevi organizacije su popularizacija, vidljivost i šire društveno i akademsko etabliranje kvir teorije i kulture, kao i autora i autorki koji se njome bave, naučno, filozofsko i umetničko istraživanje (ne)heteronormativnosti, istorije seksualnosti i socijalne konstrukcije pola i roda i društveno prihvatanje različitosti legitimnih seksualnih praksi i orijentacija, kao i rodni / polni izraza.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

„Magazin QT“, časopis za kvir teoriju i kulturu.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Centar za kvir studije prikuplja i obrađuje naučnu i stručnu literaturu u oblasti kvir teorije i srodnih naučnih oblasti, organizuje stručne skupove u oblasti kvir teorije i kulture; objavljuje publikacije o pitanjima koja se odnose na kvir teoriju i kulturu; sarađuje sa stručnim udruženjima; podržava, organizuje i promoviše umetničku produkciju i projekte čija su načela bliska ciljevima Centra.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Volonterska i finansijska.

E-mail:

kvir.studije@gmail.com

Telefon:

011 41 21 180

1 - Savetovanje koje vrši osoba koja ima neko zajedničko lično svojstvo sa osobom koju savetuje (u ovom slučaju LGBT osoba)

DROP IN CENTAR NOVI SAD

OPIS ORGANIZACIJE:

Omladina JAZAS-a Novi Sad je organizacija osnovana sa ciljem da se bavi prevencijom HIV/AIDS-a i pružanjem psihosocijalne pomoći ljudima koji žive sa ovom bolešću.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

U okviru Omladine JAZAS-a rade tri Drop in centra: za MSM populaciju, seksualne radnice i za ljude koji žive sa HIV-om. Organizacija ima dugo iskustvo u terenskom radu sa MSM populacijom u Novom Sadu.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Drop in centar pruža usluge parnjačkog savetovanja, psihologa, email psihološkog savetovanja, medicinskog savetovanja o HIV-u i polno prenosivim infekcijama, informacije o rizičnom ponašanju, bezbednom seksu, pravnu pomoć vezano za probleme LGBT populacije. Sadrži uključujući i radionice, predavanja o različitim temama, filmske projekcije kao i besplatno testiranje na HIV jednom mesečno. Pored navedenog, korisnici uvek mogu da dobiju prezervative, lubrikante i edukativan materijal. Radno vreme je od utorka do petka u periodu od 15:30 do 19:30.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Organizacija je potrebna podrška LGBT populacije u vidu podržavanja i korišćenja usluga Drop in centra, učestvovanja u stvaranju novog sadržaja koji je interesantan LGBT populaciji i informisanja drugih LGBT osoba o uslugama centra.

Website:

www.sida.org.rs

E-mail:

dropin@jazas.rs

psihologdropin@jazas.rs

Telefoni:

062 350 799

062 350 108

062 350 474

DROP IN CENTAR KRAGUJEVAC

Website:

www.izjzkg.rs

E-mail:

info@izjzkg.rs

Telefon:

034 504 500

OPIS ORGANIZACIJE:

Institut za javno zdravlje Kragujevac je javno-zdravstvena, zdravstveno-promotivna i stručno-metodološka ustanova za teritoriju Šumadijskog okruga, kao i regiona Šumadije i Zapadne Srbije, koja obavlja socijalno-medicinsku, higijensko-ekološku, epidemiološku i mikrobiološku zdravstvenu delatnost.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

IZJZ Kragujevac je učestvovao u realizaciji mnogih projekata među kojima su: Jačanje HIV prevencije i briga o grupama najugroženijim HIV-om, prevencija HIV-a među MSM populacijom u Kragujevcu, treninzi sa studente Medicinskog fakulteta Kragujevac na temu prevencije HIV/AIDS-a, istraživanje zdravstvenog stanja i zdravstvenih potreba MSM populacije...

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Drop in centar za pripadnike MSM populacije pruža usluge medicinskog savetovanja, psihosocijalne podrške, parnjačkog savetovanja i info savetovanja putem telefona. MSM osobe u centru za promociju zdravlja, kao i u prostorijama Drop in centra, mogu dobiti usluge savetovanja u oblasti prevencije polno prenosivih bolesti, testiranja na HIV, hepatitis C i B, kao i besplatnu vakcinaciju protiv hepatitisa B.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Da se testiraju na HIV, hepatitis C i B i vode računa o svom i zdravlju drugih.

GAYTEN-LGBT BEOGRAD

OPIS ORGANIZACIJE:

Gayten-LGBT je osnovan u Beogradu 2001. godine. Nastao je od udruženja Arkadia – prvog gej i lezbejskog lobija. Gayten-LGBT je prva sveuključujuća organizacija u Srbiji koja okuplja biseksualne, trans, interseks, queer i heteroseksualne osobe.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Gayten LGBT je do sada sproveo projekat „Coming out with nick“, organizovao sa Labrisom prvu Paradu ponosa 2011. godine, izdavao Gayto 1 i 2 magazin, uređivao radio emisiju „Gayming“, vodi SOS telefon za LGBT osobe, koordinira radom grupe za podršku trans osobama, sproveo projekat „Ka nehomofobičnoj školi“ i „Višestruke diskriminacije LGBTIQ Roma i Romkinja“.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

LGBT osobe treba da se obrate ovoj organizaciji kada žele informacije o LGBTIQ sceni, organizacijama, besplatnu pravnu pomoć, besplatnu psihološku pomoć i savetovanje, žele da se uključe u rad grupa za podršku, da se edukuju iz različitih oblasti i koriste usluge biblioteke i videoteke.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Prijavlivanje diskriminacije i nasilja, šalju informacije i materijale od značaja za LGBTIQ populaciju, lične priče i iskustva, da se angažuju i podrže rad.

GEJ LEZBEJSKI INFO CENTAR

OPIS ORGANIZACIJE:

GLIC je osnovan 2009. godine kao medijska grupa, koja se bavi promovisanjem LGBT prava kroz informisanje, umetnost i kulturu i osnaživanjem LGBT populacije kroz nudjenje informacija i sadržaja koji važni za LGBT egzistenciju.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Najveći i najvažniji projekat ove grupe je Regionalni gej lezbejski info portal Gayecho koji je dostupan na www.gayecho.com i svojih sadržajem pokriva Srbiju, BiH, Hrvatsku i Crnu Goru, a svakodnevno obaveštava LGBT populaciju o dešavanjima u zemlji i svetu. Već dve godine GLIC u saradnji sa Domom omladine organizuje Međunarodni festival queer filma “Merlinka” o kome možete više saznati na www.merlinka.com. GLIC je sproveo i kampanju prevencije HIV-a i seksualno prenosivih bolesti “Voli seks - stop AIDS” koja je dostupna na www.gayecho.com/hiv

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

GLIC pre svega pruža informacije kroz sajt www.gayecho.com, magazin “Optimizam” i organizuje filmske projekcije u okviru queer festivala “Merlinka”.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Organizaciji je potrebna pomoć u prevodenju tekstova sa inostranih LGBT sajtova i magazina, obaveštavanje o LGBT dešavanjima kako bi blagovremeno informacije objavila na sajtu, konstruktivna kritika rada organizacije, podrška radu i veće uključivanje u aktivnosti i programe.

Website:

www.transserbia.org

www.gay-serbia.com

E-mail:

gayten@gmail.com

Telefon:

011 3290 846

Web:

www.gayecho.com/glic

E-mail:

gayecho@gmail.com

Telefon:

064 14 27 840

GEJ STREJT ALIJANSA

OPIS ORGANIZACIJE:

Gej strejt alijansa (GSA) je osnovana 2005. godine, kao volonterska i na članstvu bazirana LGBT organizacija koja uključuje i heteroseksualne osobe koje se bore za jednak tretman LGBT osoba i solidarnost društva sa njima. GSA koristi nenasilnu politiku u promovisanju tolerancije i aktivnom suprotstavljanju homofobiji u srpskom društvu i bori se protiv nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama koristeći pravna i politička sredstva.

Website:

www.gsa.org.rs

E-mail:

info@gsa.org.rs

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

GSA je prepoznatljiva po godišnjem izveštaju o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji koji sadrži opise slučajeva nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama, analizi delovanja političkih stranaka, državnih institucija i nevladinih organizacija po pitanju unapređenja položaja LGBT osoba, analizu izveštavanja medija o LGBT pitanjima. GSA sprovodi i istraživanje o stavovima javnog mnjenja u Srbiji prema homoseksualcima, tokom 2010. godine je imala dijalog sa političkim partijama i državnim institucijama i bila je jedan od organizatora Parade ponosa 2010. godine u Beogradu.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

GSA pruža usluge pravne službe za slučajeve nasilja i diskriminacije po osnovu seksualnosti i/ili rodnog identiteta, pravne savete i konsultacije i zastupanje pred državnim organima.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Volontiranje, prijavljivanje slučajeva nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama

LABRIS

OPIS ORGANIZACIJE:

Website:

www.labris.org.rs

E-mail:

labris@labris.org.rs

Telefon:

064 700 82 93

Labris je organizacija koja smatra pravo na različito seksualno opredeljenje jednim od osnovnih ljudskih prava i radi na eliminaciji svih vrsta nasilja i diskriminacije nad lezbejkama i ženama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Labris je pokrenuo seriju seminara o lezbejskim ljudskim pravima, objavljivao brošuru o autentičnim iskustvima lezbejskog coming out-a u Srbiji, inicirao aktivnosti koje su dovele do promene upitnika za dobrovoljne davaoce krvi i kojim je lezbejkama dozvoljeno da daju krv, u saradnji sa drugim LGBTTIQ aktivistkinjama i aktivistima pokrenule kampanju protiv diskriminacije "Ljubav za sve". Labris konačno dobio odgovor od Srpskog lekarskog društva na zahtev koji je upućen još 2005. godine, kojim SLD potvrđuje zvaničan stav Svestke zdravstvene organizacije – da istopolna orijentacija nije bolest.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Labris pruža psihološko i pravno savetovalište, podršku (grupe podrške), prostor za edukaciju (radionice, seminari), druženje i razmena mišljenja i iskustava sa drugim ženama.

Prijavljivanje nasilja nad LGBT osobama, volontiranje.

SPY - SIGURAN PULS MLADIH BEOGRAD

Website:

www.spy.org.rs

E-mail:

office@spy.org.rs

dropinbgd@spy.org.rs

Telefoni:

011 24 52 241

062 244 332

060 0686 779

SPY je organizacija za promociju zaštite ljudskih prava i zdravlja pripadnika LGBT populacije, kroz unapređenje pravnog, zdravstvenog, socio-ekonomskog i obrazovnog položaja LGBT populacije, vulnerabilnih grupa i grupa pod povećanim rizikom. Osnovana 2001. godine u Beogradu sa ciljem da putem različitih projekata aktivno učestvuje u društvenim promenama koje se tiču problema vezanih za ljudska prava i zaštitu zdravlja marginalnih grupa.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

SPY je prepoznatljiv po projektu psiho-socijalne podrške i savetovanje MSM populacije u drop-in centru kao dodatne mere prevencije HIV/AIDS-a i smanjenju rizika od seksualne transmisije HIV-a kod MSM populacije u Beogradu i centrima okolnih okruga putem terenskih aktivnosti i savetovanja preko interneta.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

SPY pruža usluge besplatnog i anonimnog testiranja na HIV, hepatitis C i sifilis svakog četvrtka od 20h do 22h u Drop-in centru u Beogradu, psihosocijalne podrške, medicinske konsultacije, usluge Savetovališta za gej muškarce, radionice, filmske večeri, diskusije, savetovanje putem telefona, online savetovanje i rad na terenu kroz deljenje edukativnog materijala, kondoma i lubrikanta.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Aktivno učestvovanje u radionicama i diskusijama, volontiranje, promocija aktivnosti u populaciji, učestvovanje u zajedničkim kampanjama i promocijama ljudskih prava i zdravlja.

Q-KLUB

OPIS ORGANIZACIJE:

Q-klub je udruženje osoba ugroženih HIV/AIDS-om. Sedište je u Beogradu a programi se realizuju na nivou cele zemlje. Osnovni program delovanja podrazumeva pružanje podrške osobama koje žive sa HIV-om i zagovaranje za poštovanje i unapređenje njihovih prava.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Q-klub je prepoznatljiv po servisu psihosocijalne podrške za osobe koje žive sa HIV-om, informacionom web portalu www.aidsresurs.rs.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

LGBT osobe koje su ugrožene HIV/AIDS-om odnosno žive sa HIV-om ili njihovi prijatelji, partneri ili članovi porodice mogu se obratiti za pomoć u vidu pravnog i psihološkog savetovanja, organizovanja grupa samopomoći, vršnjačko savetovanje, kućne posete i edukacija osoba koje žive sa HIV-om. Servis postoji od 2007. i otvoren je ponedeljkom, sredom i petkom od 10 do 16 časova u Beogradu, na adresi Gornjačka 30. Q-klub je uvek otvoren za podršku poštovanju prava i unapređenju položaja LGBT zajednice.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Prenošenjem informacija o postojanju Q-kluba i o uslugama koje pruža. Volontiranje.

Web:

www.q-club.org.rs

E-mail:

office@q-club.org.rs

Telefon:

011 264 7573

QUEERIA CENTAR

OPIS ORGANIZACIJE:

Queeria centar osnovan je radi zaštite i promocije LGBT prava i kulture, posebno LGBT mladih, kao i radi unapređivanja i zaštite zdravlja, posebno zdravlja mladih iz marginalizovanih grupa.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Queeria centar je prepoznatljiv po Queeria kalendaru, projektu podizanja svesti i jačanja solidarnosti sa LGBT zajednicom u Srbiji. Kao učesnici projekta u prvih pet izdanja, pojavilo se preko 60 modela od kojih preko 40 javnih ličnosti, kao i po kampanjama Ljubav na ulice, Prijateljstvo koje traje, Ljubav za sve... Kroz sprovedenje atraktivnih kampanja Queeria centar na zanimljiv i kreativan način širi svest građana i građanki Srbije na aktuelne probleme ranjivih grupa, posebno LGBT zajednice.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Queeria centar već godinama uspešno sarađuje sa brojnim nevladinim organizacijama koje pružaju široki spektar usluga od pravne podrške, psihološke i zdravstvene pomoći do mogućnosti edukacije u oblasti ljudskih prava.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Volonterski rad u organizaciji različitih projektnih i vanprojektnih aktivnosti.

Website:

www.queeriacentar.org

E-mail:

queeriacentar@gmail.com

Telefon:

064 19 24 912

YUCOM

OPIS ORGANIZACIJE:

Komitej pravnika za ljudska prava - YUCOM je stručno, dobrovoljno, nevladino udruženje građana okupljenih radi zaštite i unapređenja ljudskih prava prema opšteprihvaćenim civilizacijskim standardima, međunarodnim konvencijama i domaćem pravu.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

YUCOM je prepoznatljiv po pravnoj pomoći u slučajevima kršenja ljudskih prava, diskriminacije i torture i zaštiti branitelja ljudskih prava. Građani mogu da dobiju pravnu pomoć ukoliko smatraju da su im ugrožena ljudska prava na broj 0700-400-700. YUCOM se bavi javnim zastupanjem slobode pristupa informacijama od javnog značaja i jačanjem kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji sa ciljem pomaganja ranjivom civilnom društvu koje se bave problemima iz oblasti zaštite ljudskih prava.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

LGBT osobe mogu dobiti pravni savet i zastupanje u slučajevima kršenja ljudskih prava i diskriminacije. Takođe, YUCOM kroz svoj rad zahteva promenu propisa koji su suprotni načelima ljudskih prava, kao i propisa koji diskriminišu LGBT populaciju.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

- Prijavljivanje nasilja nad LGBT osobama, prijavljivanje uočenih sistemskih ograničenja koja onemogućavaju puno poštovanje prava LGBT osoba, prijavljivanje slučajeva diskriminacije.
- Volontiranje i finansijska podrška.

Website:

www.yucom.org.rs

E-mail:

office@yucom.org.rs

Telefon:

011 33 444 25

011 33 442 35

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU STUDENATA

OPIS ORGANIZACIJE:

Odeljenje - Centar za prevenciju side i PPI

Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata Beograd je posebno poznat po programima prevencije HIV/AIDS-a i programima za dobrovoljno, poverljivo savetovanje i testiranje na HIV (DPST). Centar za prevenciju side i PPI je dobro organizovano odeljenje ZZZZ Studenata koje se bavi dobrovoljnim poverljivim savetovanjem i testiranjem na HIV, u kome se obavi više od polovine svih DPST-a na HIV u Srbiji.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

Centar je prepoznatljiv po projektima: „Podrška dostupnosti DPST-a najvulnerabilnijoj populaciji“, „Kondom je dokaz ljubavi“ - „Nijedan brucš/brucškinja bez kondoma“, edukacije o HIV infekciji, o hepatitisima, kao i o dobrovoljnom poverljivom savetovanju i testiranju na HIV; akcije „Noćnog savetovanja i testiranja na HIV“...

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Centar pruža informacije o HIV infekciji, savetovanje i testiranje na HIV i hepatitis B i C, informacije o vakcinama protiv hepatitisa B- na razgovor, informacije ili savet može da dođe svako ko želi više informacija o HIV infekciji i o hepatitisima i možete dobiti besplatne kondome. Savetovanje se može obaviti od 8h do 15,30h a vadenje krvi (test na HIV) se može obaviti od 9,30h do 13,30h.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

- Podrška aktivnostima dobrovoljnog poverljivog savetovanja i testiranja (DPST) na HIV, B i C hepatitise;
- Lobiranje da se pronadje način da DPST ostane besplatan i po želji klijenata, da se test na može uraditi anonimno.

SAVETOVALIŠTE ZA SEKSUALNU ORIJENTACIJU

OPIS ORGANIZACIJE:

Ako:

- želite da saznate nešto više o seksualnoj orijentaciji;
- Vas interesuju ili zbunjuju termini kao što su: coming out, Pride, lgbt, queer, transrodnost, transeksualnost...
- želite da porazgovarate o svojim dilemama, problemima ili osećanjima u vezi seksualne orijentacije;
- ne znate kako da postupite kada vam bliska osoba poveri da nije heteroseksualne orijentacije;
- niste sigurni koja je vaša seksualna orijentacija;
- ako vam je potrebna psihološka pomoć ili savetovanje, a zbog homofobičnog stava okruženja oklevate da je zatražite (link ka savetovalistu nazovite ga saznajte više o seksualnoj orijentaciji);

Pišite na sosav@sezampro.rs

Komunikacija je u potpunosti poverljiva

Odgovore daju stručnjaci (neurosihijatar i psiholog) Zavoda za zdravstvenu zaštitu studenata Beograd.

Web:

www.studpol.rs

E-mail:

sosav@sezampro.rs

“AS” CENTAR

OPIS ORGANIZACIJE:

„AS“ - Centar za osnaživanje mladih osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om deluje u oblasti psihosocijalne podrške i zaštite prava mladih osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om.

PROJEKTI PO KOJIMA JE ORGANIZACIJA PREPOZNATLJIVA:

AS je u proteklih godinu dana postojanja saradnik i aktivni učesnik sledećih projekata: „Jačanje organizacija, grupa i pojedinaca koji žive sa HIV-om u Republici Srbiji“, „Unapređenje pravnog položaja ljudi koji žive sa HIV-om u Republici Srbiji“, „Sveobuhvatni program rehabilitacije za žrtve torture u Srbiji i Bosni i Hercegovini“, „Pozicioniranje Unije organizacija Srbije koje se bave zaštitom osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om na civilnoj sceni Srbije“.

USLUGE KOJE PRUŽA LGBT POPULACIJI:

Aktivnosti AS-a su prvenstveno usmerene ka resocijalizaciji i podsticanju mladih osoba koje žive sa HIV-om i AIDS-om da aktivno učestvuju u rešavanju problema sa kojima se svakodnevno susreću, da istražuju te probleme i uzroke narušavanja svojih prava, da daju predloge i sugestije za otklanjanje problema sa kojima se suočavaju, odnosno uzroke tih problema, da preduzimaju sinhronizovane akcije na otklanjanju problema kao i da osiguravaju argumentovane dokaze o narušavanju osnovnih ljudskih prava.

KOJA VRSTA POMOĆI JE POTREBNA ORGANIZACIJI OD STRANE LGBT POPULACIJE:

Prijavljivanje nasilja nad osobama koje žive sa HIV-om i AIDS-om; prijavljivanje nasilja nad LGBT osobama; volitiranje; finansijska podrška; pravna podrška; psihološka podrška.

NOVOSADSKA LEZBEJSKA ORGANIZACIJA

UjvidekiLezbiusEgyesület

Novosadska Lezbejska Organizacija – NLO je osnovana u oktobru 2004. godine. Ideja osnivanja prve, i još uvek jedine, lezbejske grupe u Vojvodini bila je da kreira mesto na kom će neheteroseksualne žene moći da se okupe i koje će im pružiti podršku kroz različite sadržaje.

Web:

www.n-l-o.org

E-mail:

believenlo@yahoo.com

Telefon:

060 0141 080

Grupa za podršku mladim gej muškarcima IZADI! je formirana u martu 2010. u Novom Sadu. Cilj aktivnosti grupe je podrška i pomoć u ličnom i socijalnom razvoju i osnaživanju mladih gej osoba za slobodan i izbalansirat život u svetu koji nas okružuje. Grupa je za godinu dana postojanja realizovala jedan ciklus radionica podrške za mlade gej muškarce, postala prepoznata u gej populaciji i javnosti kao grupa koja direktno radi sa zajednicom, učestvovala u organizaciji Parade ponosa 2010. u Beogradu i uspostavila blisku saradnju sa drugim organizacijama koje se bave direktnim radom sa zajednicom.

Web:

www.podrska.in.rs

Website:

www.aids-support.com

E-mail:

office@aid-support.com

Telefon:

011 33 02 007

Drop-in centar u Nišu

Web:

facebook.com/Drop.In.Centar.Nis

E-mail:

slobodanka.crevar@oic.rs

Telefon:

069 649 103

Priključite se aktivističkoj mailing listi na adresi:

<http://groups.yahoo.com/group/lgbtyu/>

ClimaX je već osam godina specijalizovana prodavnica koja se javno deklarisała kao gay friendly. Od samog početka se trudimo da saslušamo i usvojimo želje i potrebe svojih klijenata i izađemo im u susret.

U našoj punudi možete pronaći veliki izbor igračaka specijalno dizajniranih za ugodan sex, lubrikanata, afrodizijaka koji podstiču maksimum zadovoljstva i preparata za povećanje potencije.

Otišli smo i korak dalje, tako da na našem sajtu nudimo servis besplatnog oglašavanja putem ličnih oglasa kao i gay i video chata.

Da čitava priča ne bi završila samo u virtuelnom prostoru pokrenuli smo klubska dešavanja (www.klnkyparty.rs) koja promovišu maksimalne slobode, bez obzira na seksualnu ili bilo koju drugu opredeljenost.

Pozivamo Vas da uz našu malu pomoć, sami ili sa partnerom dostignete vrhunac seksualnog zadovoljstva.

www.climax.rs

Novi Sad, Vase Pelagića 10. 021/527-692, 063/708-7-708

Internet sajтови za upoznavanje

www.gayromeo.com

Internacionalni dating portal koji ima oko 10 hiljada članova iz Srbije. Sajt je rezervisan samo za gej muškarce. Korišćenje je besplatno uz ograničenja.

www.gay-serbia.com/personals

Srpski sajt sa oglasima lične prirode koji ima oko 9 hiljada članova iz Srbije. Sajt pruža usluge svim LGBT osobama. Korišćenje je besplatno bez ograničenja.

www.gayecho.com/personals

Srpski sajt sa oglasima lične prirode koji ima oko 6 hiljada članova iz Srbije. Sajt pruža usluge svim LGBT osobama. Korišćenje je besplatno bez ograničenja.

www.gayecho.com/chat

Srpski sajt sa chat sobama za gej muškarce i lezbejke u kojima je u svakom trenutku više stotina ljudi.

Cruising mesta

BEOGRAD

Tasmajdan - rekreativni centar Parno kupatilo

Kej kod Ade Huje - uveče

Banjica bazeni - WC

Banjička šuma (deo od Plivališta do hotela "M")

Park kod i oko Veterinarskog fakulteta

Park Ušće kod Muzeja savremene umetnosti

Park kod Republičkog Hidrometeorološkog zavoda Srbije

WC na Zelenom vencu

WC na Autobuskoj stanici

WC na Cvetnom trgu

Ada Ciganlija

KRALJEVO

Park pored železnice stanice

KRUŠEVAC

WC kod autobuske stanice

WC u hotelu "Rubin"

WC u centru između Suda i Kocke

LESKOVAC

Stadion Dubočica ispod tribina

NIŠ

Tvrđava

NOVI SAD

Park iza autobuske stanice

Park kod hotela "Park"

WC na autobuskoj stanici

Nudistička plaža na Kamenjaru

MLADENOVAC

WC na autobuskoj stanici

PANČEVO

Park u Narodnoj bašti

WC kod Robne kuće u centru

WC na zelenoj pijaci

WC na autobuskoj stanici

PIROT

Park na ulazu u grad

POŽAREVAC

WC na autobuskoj stanici

SOMBOR

Park kod starog manastira Sv. Stefan

Park kod železničke stanice

SREMSKA MITROVICA

Šumica na ulazu u Spomen groblje

SUBOTICA

Dudova šuma - pored Hale sportova

Parking ispod hotela "Galerija"

Zatvoreni autoput u Crvenom Selu

Stadion Spartaka

Palić

ŠABAC

Veliki park u centru

UŽICE

Prolaz iznad autobuske stanice

ZAJEČAR

Park Kraljevica

ČAČAK

Park kod autobuske stanice

i železničke stanice

ZEMUN

Gradski park

WC kod Gradskog parka

EROTIC SHOP TOY4JOY

Šta je Toy4Joy?

Erotic shop Toy4Joy je prodavnica erotskih pomagala, sexy igračaka, vibratora, lubrikanata... i još mnogo toga.

Šta nas to izdvaja od drugih?

Dugogodišnje iskustvo u ovom poslu, poznavanje svojih i naših mušterija kao i poštovanje svake želje i zahteva korisnika usluga naše firme kao što je diskrecija pri kupovini, kvalitet ponuđenog, cena... i još mnogo toga.

Zašto kupovati kod nas?

Najveći izbor, ljubazno i iskusno osoblje će Vam pomoći u odabiru (u zavisnosti da li se radi o poklonu za sebe ili Vama drage osobe), pristupačne cene, mogućnost slanja proizvoda na teritoriji cele države (u roku od 2 dana od narudžbine dobijate proizvod na željenu adresu u diskretnom pakovanju), zakazivanje termina kupovine (sami ste u lokalu i diskretno i opušteno možete kupovati, zakazuje se telefonom)...

TOY4JOY

Carice Milice 16, Beograd
011 26 27 162
www.toy4joy.rs
office@toy4joy.rs

BEOGRAD

Klub APARTMAN

Adresa: Karađorđeva 43

Mob: 064/22-85-055

Gay friendly club

S vremena na vreme se održavaju gej žurke.

Web: <https://www.facebook.com/KlubApartman>

Klub PLEASURE

Adresa: Kneza Miloša 9

Mob: 062/89-96-878

Gay lesbian club

Svakog petka i subote od 22:00 do 06:00

Web: <http://tinyurl.com/klubpleasure>

Cafe bar ESPEHO

Adresa: Cetinjska 4 (pasage)

Mob: 064/554-95-40

Gay lesbian cafe

Radnim danima od 19:00 do 00:00, vikendom od 21:00 do 05:00

Web: <http://tinyurl.com/espeho>

Cafe bar FENIX

Adresa: Patrijarha Varnave 13

Gay lesbian cafe

Pon-čet. od 10:00 do 23:00, pet-ned. od 12:00 do 01:00

Web: <https://facebook.com/fenixbelgrade>

Cafe bar MYSTIC

Adresa: Čumićevo sokače (prvi sprat), lok.137a.

Gay lesbian cafe

Radnim danima od 14:00 do 02:00, vikendom od 18:00 do 02:00

Cafe bar SMILEY

Adresa: Terazije 5

E-mail: cafesmiley@gmail.com

Gay lesbian cafe

Radnim danima od 13:00 do 01:00, vikendom od 18:00 do 02:00

Gay Guest house

Adresa: Novi Beograd

E-mail: belgrade@belgrade-gay.com

Web: <http://www.belgrade-gay.com>

NOVI SAD

Pleasure Room COXX

U pitanju je klub zatvorenog tipa koji organizuje žurke za odrasle gej muškarce, ali samo za članove kluba, kojem se može pristupiti samo preko sajta www.gayromeo.com

Cafe & Club Yellow

Adresa: Cafe je u gradu, club na Petrovaradin-skoj tvrđavi

Mob: 064/9-234-678

Ulaz u klub je moguć isključivo sa članskom kartom ili se najavite telefonom. Club radi samo subotom od 23:00 do 05:00, dok cafe radi svakog dana od 18:00 do 01:00

Web: <http://tinyurl.com/yellowclubns>

SUBOTICA

Club Enjoy

Mob: 064/18-57-994

E-mail: info.enjoytheclub@gmail.com

Klub radi svake druge subote. Najavite se telefonom.

Club VIP

Mob: 064/61-63-722

E-mail: vipclub@citromail.hu

Klub radi svake druge subote. Najavite se telefonom.

ŽURKE

LOUD & QUEER

Loud & Queer je najstariji i najpoznatiji *gay party* brend u Srbiji koji skoro sedam godina razvija *queer* klupsku scenu u Beogradu i Srbiji organizujući žurke i koncerte u najboljim klubovima našeg glavnog grada.

E-mail: info@loudandqueer.rs

Mob: 064/21-27-963

Web: www.LoudAndQueer.rs

Facebook: tinyurl.com/Loud-Queer

DIZZY QUEER

Od početka 2011. godine Dizzy Queer organizuje žurke u saradnji sa beogradskih klubom "Apartman". Ono što ih razlikuje od ostalih jeste da organizuju žive svirke. Do sada su organizovali nastupe Marine Perazić, Ane Bebić, sastava Sevdah Baby, The Frajle, Miće Mace...

Mob: 064-1876-235

E-mail: dizzy.queer@gmail.com

Facebook: facebook.com/DQParty

WARM BROTHERS

WB Community je organizacija koja se ozbiljno bavi neozbiljnim stvarima. WBC je party brend iza kojeg stoji tim na čijem čelu se nalaze perfekcionista koji se već dugu godinu profesionalno bave pružanjem usluga zabave i ugostiteljstva u sferi noćnog života.

Mob: 061/15-50-616

Facebook: facebook.com/wbcommunity

RAINBOW PARTY

Mob: 065/66-55-760

Facebook: Uskoro

BELGRADE BEARS PARTY

S vremena na vreme u Beogradu se organizuju meda žurke, samo za muškarce. Mede su su obično zreli muškarci gay ili biseksualne orijentacije, izrazito muževni, dlakavog tela i/ili izražene facijalne dlakavosti, te ostalih sekundarnih polnih karakteristika.

E-mail: belgradebears@mail.com

Mob: 062/9-611-449

Web: <http://www.belgradebears.webs.com/>

Više informacija o gej dešavanjima na: www.gayecho.com/guide

LGBT MEDIJI

GAYECHO

Regionalni LGBT portal koji pokriva Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Hrvatsku i Srbiju. Svakog dana objavljuje vesti i tekstove. Svake godine bira mušku i žensku gej ikonu.

www.gayecho.com

GAY SERBIA

Najstariji srpski gej sajt sa velikim broje korisnika na forumu koji svakodnevno raspravljaju o važnim političkim i društvenim temama, ali i o zabavi, seksu, ljubavi...

www.gay-serbia.com

LABRIS

Zvanični sajt lezbejske grupe "Labris", ali i portal za lezbejke koji donosi vesti, kolumne i ima svoj forum.

www.labris.org.rs

TRANS SERBIA

www.transserbia.org/

Nakon radio emisija *Gayming* na Radiju 202 i *Dežurni kvirci* na Novom Radiju Beograd, koje su nažalost ukinute, Srbija nema radio ni TV emisiju posvećenu LGBT populaciji.

Gay bio, gay ost'o
gayecho 100%

www.gayecho.com
twitter.com/gayecho

*Antaliya
Alanja
Kemer
Belek
Side*

EXPLORE TURKEY

1 A Travel

BEOGRAD, Dositejeva 22, T. 011.3349.045 pbx.
NOVI SAD, T.C.Pariski Magazin, lokal 6, T. 021.53.99.11
PODGORICA, Nikić Business Center -PR/16, M.+382/69/14.31.69

